

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Monika Kratochvílová

Řízení o vypořádání společného jmění manželů

Diplomová práce

Olomouc

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Řízení o vypořádání společného jmění manželů vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje v poznámkách pod čarou.

V Olomouci dne 28. 4. 2015

Ráda bych poděkovala JUDr. Janě Křiváčkové, Ph.D., především za to, že mi umožnila zpracovat dané téma, za věcné připomínky, podnětné rady a za trpělivost při vedení mé diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1. Společné jmění manželů	9
1.1. Vznik společného jmění manželů	9
1.2. Rozsah	9
1.2.1. Zákonný režim	10
1.3. Okolnosti vedoucí k vypořádání společného jmění manželů	12
1.3.1. Smrt	12
1.3.2. Prohlášení manžela za mrtvého	12
1.3.3. Rozvod	12
1.4. Vypořádání společného jmění manželů	13
1.4.1. Dohoda	14
1.4.2. Vypořádání soudem	15
1.4.3. Nevyratitelná právní domněnka	15
2. Vypořádání společného jmění manželů před soudem	16
2.1. Žaloba	16
2.1.1. Náležitosti žaloby	17
2.2. Účastníci	19
2.2.1. Iudicium duplex	19
2.3. Soud	21
2.3.1. Příslušnost soudu	22
2.4. Předmět vypořádání společného jmění manželů	23
2.4.1. Věci	24
2.4.2. Pohledávky a závazky	25
2.5. Pravidla pro vypořádání	27
2.5.1. Podíly na společném jmění manželů	27
2.5.2. Vnosy a zápočty	29
2.5.3. Potřeby nezletilých dětí	30
2.5.4. Péče o děti a rodinnou domácnost a zásluhy o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění	30
2.6. Dokazování	31
2.7. Rozsudek	32
2.7.1. Rozhodnutí o leasingu	37
2.7.2. Rozhodnutí o bytu či domu ve společném jmění manželů	37

2.7.3. Rozhodování o členském podílu v bytovém družstvu	38
3. Vypořádání společného jmění v pozůstalostním řízení	39
3.1. Vypořádání dohodou.....	40
3.2. Vypořádání soudem	41
3.3. Právo na vypořádání.....	42
Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů	46
Knižní publikace, monografie	46
Odborné články	48
Právní předpisy.....	48
Judikatura.....	48
Abstrakt.....	50
Klíčová slova	51

Seznam použitých zkratek

ObčZ - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ - Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS - Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Společné jmění manželů je podle mého názoru důležitý institut soukromého práva, protože upravuje majetkové vztahy mezi manželi. Společné jmění manželů vzniká uzavřením manželství a zaniká se zánikem manželství, k němuž vedou různé okolnosti jako např.: smrt. Důležitost institutu společného jmění manželů spočívá v tom, že zákon přesně stanovuje mantinely týkající se majetkového práva.

Právní problematika manželství byla dříve upravena roztržštěně, a to zákonem o rodině č. 94/1993 Sb. a občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. Nyní je tato problematika upravena především v novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., kde se objevuje termín manželské majetkové právo. Vtělením do jednoho zákona byla odstraněna roztržštěnost a nastolila se větší přehlednost.

Problematika manželství, a s tím související společné jmění manželů, je velmi rozsáhlá. Ve své práci jsem se zaměřila především na vypořádání společného jmění manželů, tedy na jednu z mnohých otázek týkajících se společného jmění manželů. Vypořádání lze provést třemi způsoby. Avšak je možná i kombinace těchto způsobů, pokud se bývalí manželé obrátí na soud, nemusí již učinit součástí návrhu všechen majetek, který je součástí společného jmění manželů. Otázka vypořádání společného jmění manželů není obsažena jen v občanském právu, ale dopadá i na občanské procesní právo, na které jsem ve své práci kladla největší důraz. Mým cílem bylo podrobné rozebrání řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu a zabývat se procesními aspekty, jež jsou v tomto řízení velice zajímavé a na mnohé z nich se názory liší a u některých je znát posun oproti minulým létům. Pracovala jsem s aktuálními předpisy, judikaturou, ale důležitou roli hrály i názory z praxe, dále jsem používala nejen aktuální odbornou literaturu, ale i zastaralejší texty, protože vypořádání společného jmění se nějakým způsobem vyvíjelo a já jsem chtěla vývoj některých procesních aspektů zdůraznit.

Důvodem pro výběr tématu byl fakt, že rozvodovost v naší republice je poměrně vysoká a náleží k jedné z okolností, která vede k zániku společného jmění manželů. Podle mého názoru ne každý z rozvádějících se párů se dokáže dohodnout na vypořádání svých majetkových povinností a práv a tříletá lhůta na čekání na zákonnou domněnku je poměrně dlouhý časový úsek. Proto zákon dává možnost každému z nich podat návrh k soudu, aby on rozhodl o vypořádání společného jmění manželů. Svou práci jsem obohatila soudními rozhodnutími a názory z praxe. Využila jsem tedy ve své práci metodu komparace a analýzy.

Moje práce se skládá ze tří kapitol, každá kapitola má podkapitoly a oddíly. První kapitola se věnuje nástinu společného jmění manželů, jako je vznik, rozsah. Podle mého

názoru je nutné zařadit i tuto obecnou část pro lepší pochopení vypořádání společného jmění manželů jako celku. Důležitou součástí první kapitoly jsou okolnosti vedoucí k zániku společného jmění manželů, a tím i k vypořádání. Poslední části první kapitoly se zabývá obecně vypořádáním společného jmění jako takovým a vymezuje stručně tři způsoby vypořádání a to dohodu, rozhodnutí soudu a právní domněnku.

Druhá, stěžejní, kapitola mé práce pojednává o řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu jako celku. Mým cílem bylo rozebrat jednotlivé procesní aspekty. Zabývala jsem se žalobou, účastenstvím, příslušností soudu, předmětem vypořádání, dokazováním a nakonec samotným rozhodováním soudu o vypořádání společného jmění manželů. Důležitou roli v druhé kapitole hrálo to, že řízení o vypořádání společného jmění manželů je iudicium duplex, což tedy znamená, že oba manželé mají postavení jak navrhovatele, tak i postavení odpůrce a s tím souvisí i některé procesní otázky, které jsou řešeny odlišně od klasického soudního řízení.

Třetí kapitola se zabývá vypořádáním společného jmění manželů v pozůstalostním řízení. Je třeba rozlišovat, zda společné jmění zaniklo z důvodu smrti jednoho z manželů, nebo společné jmění manželů zaniklo sice rozvodem, ale jeden z bývalých manželů zemřel, aniž by došlo k vypořádání společného jmění manželů.

1. Společné jmění manželů

Společné jmění manželů je spjato s manželstvím, kdy můžeme mít různé varianty těchto majetkových práv manželů.

1.1. Vznik společného jmění manželů

Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon (§ 655 ObčZ). Je nutno říct, že manželství je svazek dvou osob různého pohlaví, i když máme nový institut registrovaného partnerství, jež však není postaveno na úroveň manželství.

Manželství vzniká svobodným a souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství (§ 656 ObčZ). Vznik manželství je velmi důležitým okamžikem, protože od této chvíle se na manžele vztahuje právní úprava ohledně jejich povinností a práv a především ohledně jejich majetkového práva, jímž je společné jmění manželů.

Vznikem manželství vzniká jejich společné jmění.¹ Je to jakési majetkové společenství mezi manželi, které trvá po dobu jejich manželství. Společné jmění manželů se zpočátku v podstatě rovná nule. Naplnění společného jmění manželů začíná nabytím první věci, práva, závazku, pohledávky.² Manželé mají společné jmění a zároveň může mít každý i své výlučné vlastnictví. Do společného jmění manželů náleží věci, jež manželé nabyli za trvání manželství. Společné jmění manželů podléhá zákonnému režimu a tento zákonný režim bude v praxi platit pro většinu společných jmění, protože smluvní úprava není běžnou manželskou či předmanželskou zvyklostí.³ Ze svých zkušeností vím, že tomu tak opravdu je. V praxi narazíme na ojedinělé případy, kdy manželé smluvně upraví svoje majetkové záležitosti.

1.2. Rozsah

Obecně lze říci, že mezi společné jmění manželů patří aktiva a pasiva. Ale samozřejmě existují i věci, které se do společného jmění manželů nezahrnují. Základním režim, kterému společné jmění manželů podléhá, je zákonný režim. Zákon totiž vychází z pojetí, že vše, co bylo nabyto za trvání manželství, spadá až na výjimky do společného jmění manželů.⁴

¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. s. 173

² Tamtéž

³ ELIÁŠ, Karel In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. s. 173

⁴ Tamtéž

1.2.1. Zákonný režim

Součástí společného jmění je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství (§ 709 odst. 1 ObčZ). Tato zásada je omezena však v zákoně vymezenými výjimkami, jichž je 5 a neřadí se mezi ně již restituce.

Do společného jmění manželů tedy nepatří to, co (§ 709 odst. 1 písm. a) až e) ObčZ):

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů, např. zubní kartáček, oblečení atd.
- b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl- dárce nebo zůstavitel by musel projeviti vůli, aby daná věc, která se má darovat nebo dědit, připadla oběma manželům, v tom případě by se jednalo o součást společného jmění manželů.
- c) nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech- Jedná se zejména o plnění představující náhradu za bolestné a ztížení společenského uplatnění při poškození zdraví úrazem nebo nemocí z povolání, náhrada za porušení práva na ochranu osobnosti apod.⁵
- d) nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví- Jde o tzv. transformační teorii.⁶ Projevu je se tak, že pokud muž má ve výlučném vlastnictví byt nebo ho zdědí, a následně tento byt prodá a za utržené peníze koupí auto, náleží to auto pouze jemu.
- e) nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku. Použijeme-li příklad z předchozího bodu, tak by sem patřili ty finanční prostředky získané z pojistky za to poničené auto.

Do společného jmění manželů náleží zisk. Je to zisk, který plyne z majetku, jenž náleží do vlastnictví pouze jednomu z manželů (§ 709 odst. 2 ObčZ). Ale jde jen o zisk, tj. po odečtení nákladů, v praxi to znamená, že manžel např. ze získaného nájmu odečte vše, co musel na ten byt vynaložit, na jeho údržbu a podobně, a zbytek plyne do společného jmění oběma manželům.

Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva (§ 709 odst. 3 ObčZ).

Součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže (§ 710 ObčZ):

⁵ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 56

⁶ tamtéž

- a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, přesahující zisk z tohoto majetku, nebo
- b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Výrazem převzaté dluhy občanský zákoník především poukazuje, že jde o dluhy, tedy soukromoprávní povinnosti k plnění.⁷ Nepůjde o závazky z porušení právní povinnosti⁸, např., pokud manžel poruší povinnosti podle zákona o silničním provozu a dostane pokutu za jeho porušení předpisů, bude se ta pokuta týkat jen jeho majetkové sféry.

Ad b) vezme-li si manžel bez vědomí a souhlasu manželky úvěr na koupi rybářského člunu, aby uspokojil svůj osobní zájem, nebude se jednat o obstarávání běžné záležitosti rodiny a úvěrový dluh je jeho osobním dluhem.⁹ Ohledně obstarávání běžné záležitosti rodiny se bude jednat v případě, kdy si manžel vezme úvěr na pořízení nové pračky, pračku potřebuje celá rodina a je nezbytnou součástí každé domácnosti.

Do společného jmění spadají i částky výdělků, platu, mzdy, zisku a jejich hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti a součástí se stávají v okamžiku, kdy manžel, který se o ně přičinil, nabytí možnost s nimi nakládat (§ 711 odst. 2 ObčZ).

Zákonný režim odpovídá mnohým životním situacím, ale jsou i případy, kdy se manželé rozhodnou upravit režim týkající se společného jmění jinak. Jinak lze společné jmění manželů upravit smlouvou nebo rozhodnutím soudu. Smlouva musí mít podobu notářského zápisu a zákon vyžaduje formu veřejné listiny. Smluvený režim může spočívat v tom, že si manželé dohodnou oddělené jmění, jmění v režimu vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství nebo rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu (§ 717 odst. 1 ObčZ).

Nicméně není možné zcela vyloučit existenci společného jmění za trvání manželství: manželé jsou stále omezeni povinností zachovat společné jmění alespoň v minimálním rozsahu, resp. alespoň v rozsahu obvyklého vybavení společné domácnosti.¹⁰ Základním

⁷ ELIÁŠ, Karel In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. s. 174

⁸ ELIÁŠ, K. a kol., *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 312

⁹ ELIÁŠ, Karel In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. s. 174

¹⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. §136 - §151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. s. 91

zřetelem pro rozhodnutí o zúžení či případně i o zrušení společného jmění jsou závažné důvody.¹¹ Tyto důvody nalezneme v zákoně.

1.3. Okolnosti vedoucí k vypořádání společného jmění manželů

Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, manželství je svazek trvalý mezi mužem a ženou a podle občanského zákoníku zaniká manželství jen z důvodů, jež jsou uvedeny v zákoně. Jsou jimi vedle smrti dále prohlášení manžela za mrtvého a rozvod. Se zánikem manželství zaniká i společné jmění manželů.

1.3.1. Smrt

Pro zánik manželství smrtí jednoho z manželů je důležitý důkaz smrti, tedy vystavení úmrtního listu matričním úřadem na základě listu o prohlídce mrtvého vyplněného lékařem provádějícím ohledání mrtvého těla.¹² Pro vypořádání společného jmění manželů je rozhodný den smrti.¹³ Majetkové povinnosti a práva bývalých manželů se posoudí v pozůstalostním řízení podle toho majetkového režimu, který existoval mezi manželi (§ 764 odst. 1 ObčZ).

1.3.2. Prohlášení manžela za mrtvého

Může dojít k situaci, kdy mrtvé tělo nebylo nalezeno, přesto však je s ohledem na okolnosti vysoká pravděpodobnost, že dotyčný člověk zemřel.¹⁴ Příkladem by mohla být letecká havárie, kdy je zřejmé, že žádná osoba nepřežila. Musí se ovšem dokázat, že daný člověk byl v tomto letadle, aniž by o tom byly pochybnosti. V takovém případě, nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého soud z úřední povinnosti a ve svém rozhodnutí určí den, který platí za den smrti.¹⁵ Řízení o prohlášení člověka za mrtvého probíhá podle nového zákona o zvláštních řízeních soudních.

1.3.3. Rozvod

Rozvod manželství představuje jediný způsob zániku manželství za života manželů.¹⁶ Manželé k rozvodu přistupují z různých hledisek a důvodů. Manželství může být rozvedeno, jen pokud je trvale, hluboce a nenapravitelně rozvráceno (§ 755 odst. 1 ObčZ). Hloubka a

¹¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 318

¹² NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 26

¹³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. §136 - §151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. s. 130

¹⁴ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 26

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 329

trvalost rozvratu se prokazuje mírou intenzity a délkou trvání narušení vztahů mezi manželi.¹⁷ V praxi bývají příčiny manželských rozvratů zdůvodňovány manželskou nevěrou, finančními neshodami, rozdílnými povahovými vlastnostmi, rozdílnými zájmy, odlišnými výchovnými metodami dětí až po vzájemné fyzické násilí.¹⁸

Můžeme rozlišovat rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (sporný rozvod) a bez zjišťování příčin rozvratu (nesporný rozvod). Soud rozhodující o rozvodu vlastně neprojednává spor, ale pouze zjišťuje, zda manželé chtějí a tvrdí totéž.¹⁹ Proto soud nařizuje ve věci jednání, kde by měl zjistit všechny potřebné informace a rozhodnout, zda manželství rozvede či nikoliv.

Právní mocí rozsudku o rozvodu manželství zaniká a zánikem manželství zaniká i společné jmění manželů.²⁰

1.4. Vypořádání společného jmění manželů

Se zánikem manželství zaniká i společné jmění manželů. Zaniklé společné jmění manželů je potřeba vypořádat. Vypořádání v podstatě znamená rozdělení společného majetku manželů. Občanský zákoník zavádí nový termín, a to likvidace. Je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním (§ 736 ObčZ). Při zániku společného jmění manželů jde o zánik z hlediska časového, ale stále je tu masa zaniklého společného jmění manželů, kterou je potřeba vypořádat.²¹ Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. (§ 736 ObčZ). Zaniklá masa společného jmění manželů už se nerozmnožuje a neroste, může se jen udržovat, nabývat přírůstkem, obměňovat ekonomicky.²² Manželé věci ze zaniklého společného jmění manželů stále užívají. Bývalí manželé mohou soudu navrhnout, aby vydal předběžné opatření (§ 74 OSŘ). Zpravidla se jeden z bývalých manželů domáhá, aby bylo druhému z bývalých manželů uloženo zdržet se nakládání se společnou věcí (§ 76 odst. 1 písm. d) OSŘ),

¹⁷ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. s. 32

¹⁸ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 3

¹⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 331

²⁰ ELIÁŠ, Karel In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. s. 181

²¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 138

²² BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 140

nebo aby bylo upraveno užívání této věci oběma manželi nebo jedním z nich (§ 76 odst. 1 písm. e) OSŘ), protože se cítí na svých právech ohrožen.²³

Vypořádat lze třemi způsoby, a to dohodu, rozhodnutím soudu nebo nastoupí zákonná domněnka.

1.4.1. Dohoda

Dohoda je výraz dispoziční volnosti manželů, mohou si upravit vypořádání společného jmění manželů. Dohoda o vypořádání má vždy účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo bez ohledu na to, zda dohoda byla uzavřena před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění (§ 738 odst. 1 ObčZ). Je-li však předmětem vypořádání například nemovitost, účinky by dohoda nabyla až zápisem do katastru nemovitostí. Může docházet k částečnému vypořádání. V podstatě se na to můžeme dívat dvojitým pohledem. Částečné vypořádání může znamenat, že manželé sami vlastně nevědí, co vše patří do společného jmění manželů nebo je společné jmění manželů natolik rozsáhlé, že se může stát, že se na některou věc zapomene, potom se dohoda týká jen určitých věcí. V tomto případě je namísto jakási generální klauzule, např. „kdyby se objevily další věci, které nebyly jmenovány v uzavřené dohodě, zůstanou ve vlastnictví toho, kdo na ně přišel“.²⁴ Nebo o těch zbývajících věcech bude platit po uplynutí tří leté lhůty nevyvratitelná právní domněnka. Druhý pohled může být dílčí dohoda pouze o některých věcech, o kterých se manželé chtějí dohodnout. A o těch zbývajících částech společného jmění manželů se buďto podá žaloba k soudu, nebo se na ně bude po tříleté lhůtě vztahovat opět nevyvratitelná právní domněnka.

Dohoda o vypořádání společného jmění manželů vyžaduje písemnou podobu pouze v případě, že byla uzavřena za trvání manželství, nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u níž vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva,²⁵ v ostatních případech se písemná forma nevyžaduje. Myslím, že se jedná o oslabení právní jistoty, a to hlavně v případech, kdy se společné jmění vypořádává mezi znesvářenými manželi. Neboť co je psáno, to je dáno. Malé zlepšení právní jistoty nabízí ustanovení občanského zákoníku, kdy buď není dohoda uzavřena písemně, nebo nevyžaduje-li se písemná forma a požádá-li o to jeden z manželů, doručí mu druhý manžel potvrzení, jak se vypořádali (§ 739 odst. 2 ObčZ). Pokud potvrzení druhé straně nevyhovuje nebo má jiný obsah, než jak skutečně došlo k vypořádání, může se poškozená strana obrátit na soud, který určí, zda vypořádání proběhlo podle toho vystaveného potvrzení.

²³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. R 42/1972

²⁴ BÍČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 146

²⁵ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 57

1.4.2. Vypořádání soudem

V případě kdy se manželé nedohodnou a neuplynula lhůta pro nevyvratitelnou právní domněnku, může kterýkoliv z manželů navrhnout vypořádání společného jmění u soudu. Tímto způsobem vypořádání se budu zabývat ve druhé kapitole.

1.4.3. Nevyvratitelná právní domněnka

Je stanovena tříletá lhůta, a pokud od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů v této lhůtě nebylo vypořádáno dohodu nebo nebyl podán návrh k soudu, bude se vypořádání řídit zákonem. Podle zákona platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že:

- a) Hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá
- b) Ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou, jejich podíly jsou stejné
- c) Ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náležejí společně oběma, jejich podíly jsou stejné.²⁶

²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 323

2. Vypořádání společného jmění manželů před soudem

Vypořádání majetkových práv manželů soudem je jedna z možností, jak společné jmění vypořádat. Nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud.²⁷ Vypořádání se může provést s časovým odstupem od zániku společného jmění manželů. Mezidobí, kdy došlo k zániku a ještě nikoliv k vypořádání, je období potenciality vlastnictví každého z partnerů k jednotlivé věci.²⁸ Tím, že se jeden z manželů obrátí na soud, aby rozhodl o vypořádání, chce v podstatě nastolit jistotu, protože ne všichni rozvedení manželé se dokáží dohodnout na rozdělení společného jmění manželů, a proto je tu možnost obrátit se na soud. Řekla bych, že možnost obrátit se na soud je zlatá střední cesta mezi dohodou a nevyvratitelnou právní domněnkou, jelikož si nemyslím, že by se většina rozvedených párů dokázala smírně dohodnout a spravedlivě se podělit o to, co nabyli za trvání manželství a tři roky pro nastoupení zákonné domněnky je poměrně dlouhá doba.

2.1. Žaloba

Jednou z hlavních podmínek pro vypořádání společného jmění manželů je podání žaloby.²⁹ Podání žaloby je výrazem dispoziční zásady, kdy tato zásada dává účastníkům možnost disponovat řízením, a je tedy jen na nich, zda budou chtít vypořádat společné jmění manželů právě u soudu (§ 740 ObčZ). Odrazem dispoziční zásady je i to, který majetek bývalí manželé zahrnou do návrhu na vypořádání společného jmění manželů (viz podkapitola 2.3. Předmět vypořádání společného jmění manželů).

Žaloba je procesní úkon, jímž se žalobce obrací na soud s návrhem, aby o jeho určitém právu proti určitému odpůrci autoritativně rozhodl³⁰, tedy jeden z manželů podává žalobu na vypořádání společného jmění manželů, neboť se s druhým z manželů nedohodl a žádá soud, aby rozhodl o tom, komu který majetek soud přikáže nebo rozdělí mezi bývalé manžele. Podáním žaloby je zahájeno řízení a s tím jsou spojeny procesně právní účinky řízení: překážka litispendence (§ 83 OSŘ), zásada perpetuatio fori³¹. Jakmile je řízení zahájeno, soud v něm pokračuje z úřední povinnosti. Žaloba na vypořádání společného jmění manželů je žalobou právotvornou neboli konstitutivní. Žalobce žádá vydání rozhodnutí, které zakládá, mění nebo ruší hmotněprávní vztahy, v tomto případě bude hmotněprávním vztahem společné

²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁸ BÍČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 144

²⁹ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 215

³⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací*. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. s. 192

³¹ Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které jsou tu v době zahájení

jmění manželů. Cílem konstitutivní žaloby je nastolení nové hmotněprávní reality,³² tedy žalobce žádá, aby soud rozhodl o tom, že to co bylo dříve ve společném jmění manželů, se nyní přikazuje do výlučného vlastnictví nebo se rozděluje mezi žalobce a žalovaného.

2.1.1. Náležitosti žaloby

Náležitosti žaloby jsou obecné (§ 42 odst. 4 OSŘ) a zvláštní (§ 79 odst. 1 OSŘ). Obecné náležitosti jsou obligatorní a musí je obsahovat každé podání. Ze žaloby musí být patrné, kterému soudu je určena (viz níže), kdo jej činí, tedy jeden z bývalých manželů (§ 740 ObčZ) dále musí být zřetelné, které věci se týká, v tomto případě tedy vypořádání společného jmění manželů, a co sleduje, tato podmínka se splňuje petitem.

Zvláštní náležitosti v podstatě rozšiřují a konkretizují náležitosti obecné³³ a jedná se o tyto: označení účastníků, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů a žalobní petit.

2.1.1.1. Označení účastníků

Žalobcovou povinností je uvést přesné označení nejen sebe jakožto žalobce, ale i přesné označení žalovaného.³⁴ Např.: žalobce Josef XY, bytem Sídliště 58, Praha a žalovaná Miroslava XY, bytem U Hlavolamu 45, Praha. Pokud je to důležité a opodstatněné, tedy pokud na téže adrese bydlí dvě osoby stejného jména, otec se synem, lze použít i jiné potřebné údaje např. rodné číslo, starší či mladší, datum narození. Řízení o vypořádání společného jmění manželů je tzv. iudicium duplex, kdy tedy mají účastníci na obou stranách sporu zároveň postavení žalobce i žalovaného (viz podkapitola 2.2.1. Iudicium duplex).

2.1.1.2. Vylíčení rozhodujících skutečností

Již v žalobě žalobce plní povinnost tvrzení (§ 101 odst. 1 písm. a) OSŘ). Měl by tedy vylíčit vše, na základě čeho uplatňuje svůj nárok vůči žalovanému. V průběhu řízení je možné skutková tvrzení v souladu s koncentrací řízení doplňovat.³⁵ K tomu, aby soud mohl vypořádat společné jmění manželů, musí být v žalobě uveden majetek, který má být jako společný soudem vypořádán, případně uvedeno, co z majetku účastníka bylo na majetek tvořící společné jmění manželů z jeho výlučných prostředků vynaloženo nebo co bylo ze společného jmění manželů vynaloženo na majetek, jenž je v jeho výlučném vlastnictví.³⁶ Majetek, který má být vypořádán, by měl být uveden jako seznam věcí tvořících společné

³² SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2010. s. 150

³³ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 168

³⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací*. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. s. 197

³⁵ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 170

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 2500/2006

jmění manželů, a alespoň by měl být uveden odhad hodnoty daných věcí ke dni zániku společného jmění manželů a kdo tyto věci má v době podání žaloby v držení.³⁷ Jednou ze zvláštností je, že české soudy se řídí především zažitou praxí. Soudy ke všem položkám uvedeným v seznamu věcí přistupují během řízení o jeho vypořádání tak, jako by se nejednalo o samostatné věci (např. automobil, televize, chata), ale jako by šlo o nedílný soubor věcí, tedy o věc hromadnou.³⁸ Avšak ve skutečnosti společné jmění manželů věcí hromadnou není, protože kdyby bylo, muselo by se jednat o soubor věcí, který je provázán nejen vlastníkem, ale i funkcí či účelem, a těžko si jen domyslet, jak by byl funkčně provázán třeba byt s automobilem, nebo dokonce s televizí. Předmětem řízení o vypořádání společného jmění manželů není tedy soubor věcí, nýbrž řada na sobě nezávislých movitých či nemovitých věcí, tím pádem každá z věcí, majetkových hodnot a závazků patřících do tohoto společného jmění manželů může být samostatným předmětem řízení.³⁹ (viz podkapitola 2.3 Předmět řízení)

2.1.1.3. Označení důkazů

Označení důkazů souvisí s povinností důkazní (§ 101 odst. 1 písm. b) OSŘ). Vše to, co žalobce v žalobě tvrdí, musí mít oporu v důkazních prostředcích. Navrhované důkazy se mají vztahovat ke všem jednotlivým tvrzeným skutečnostem.⁴⁰ Např.: žalobce tvrdí, že manželství bylo rozvedeno rozsudkem okresního soudu v Pelhřimově ze dne 23. 4. 2014, jako důkaz by měl přiložit zmíněný rozsudek. Nebo pokud tvrdí, že žalovaná má v držení DVD zn. Panasonic, opět by měl přiložit odpovídající důkaz, např. výslech účastníků.

2.1.1.4. Žalobní petit

Žalobní petit je vymezení toho, co žalobce žádá po žalovaném. Formulací petitu má tedy žalobce přesně vyjádřit svůj požadavek vůči žalovanému tak, aby v něm soud měl jasně ohraničený předmět řízení, za jehož rámec nesmí vykročit.⁴¹ Soud je tedy návrhem vázán, jak uvádím níže.

Žalobní petit by měl být formulován tak, aby mohl být převzat do rozsudku soudu, pokud rozhodne ve prospěch žalobce. Např.: rozsudek: Ze zaniklého společného jmění manželů se přikazují do výlučného vlastnictví žalobce věci:.....ze zaniklého společného

³⁷ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 57

³⁸ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2010. s. 254

³⁹ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2010. s. 255

⁴⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací*. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. s. 198

⁴¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací*. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. s. 199

jmění manželů se přikazuje do výlučného vlastnictví žalované věci:⁴² Výše jsem označila žalobu na vypořádání společného jmění manželů za konstitutivní žalobu a cílem těchto žalob je i sekundární povinnost v podobě plnění, jelikož v mnohých případech žalobce žádá, aby žalovaná strana zaplatila na vyrovnání jeho podílu určitou částku nebo žádá, aby žalovaná strana zaplatila dluh z půjčky, a to do 3 dnů od právní moci toho rozsudku.

Znění žalobního petitu musí korespondovat s vylíčením skutkového stavu. Žalobce vylíčí v žalobě, že ve společném jmění manželů je několik věcí, které náležitě identifikuje, a z tohoto žalobního vylíčení musí vyplývat žalobní petit, kde požaduje přikázání do výlučného vlastnictví určité věci. Pokud by se stalo, že tomu tak nebude a žalobní vylíčení a žalobní petit nebudou logicky propojeny, soud na to musí žalobce upozornit. Soud ho vyzve podle § 43 OSŘ, aby svou žalobu opravil či doplnil a stanoví mu lhůtu a zároveň ho musí poučit, co se stane, pokud lhůtu nedodrží.

2.2. Účastníci

V civilním procesním právu nelze přijmout jednotnou definici pojmu účastník. Existují tři základní definice pro nalézací řízení. Řízení o vypořádání společného jmění manželů je sporným řízením, v němž účastníky jsou žalobce a žalovaný podle § 90 občanského soudního řádu.

V řízení o vypořádání společného jmění manželů budou účastníky řízení manželé, nikdo jiný být účastníkem nemůže.⁴³ Řízení o vypořádání společného jmění manželů je návrhové řízení, jež lze zahájit jen na návrh. Tomu odpovídá i ustanovení nového občanského zákoníku § 740, kdy nedojde-li k dohodě, může kterýkoliv z manželů podat návrh na soud. V souvislosti s tím, že společné jmění manželů zaniká i jinak než rozvodem, mohou být účastníkem např. i dědicové, pokud se vypořádává společné jmění manželů v rámci pozůstalostního řízení, kterému se budu věnovat v další kapitole.

2.2.1. Iudicium duplex

Řízení o vypořádání společného jmění manželů je řízením, v němž účastníci řízení, tedy oba manželé, mají postavení jak navrhovatele, tak i postavení odpůrce.⁴⁴ Jedna se o tzv. iudicium duplex. S tímto typem řízení souvisí některé procesní otázky.

⁴² FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 130

⁴³ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 189

⁴⁴ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 216

Oba manželé mají tedy postavení navrhovatele. Tím, že jeden z manželů podá návrh na vypořádání společného jmění manželů, vzniká překážka litispendence druhému z manželů, který již návrh na vypořádání společného jmění manželů podat nemůže. Jelikož je manžel, jenž nepodal návrh na vypořádání, v postavení navrhovatele jako ten, který návrh podal, nepřichází v úvahu podání vzájemné žaloby podle § 97 odst. 1 OSŘ. Avšak může jako navrhovatel označovat majetek, který je potřeba vypořádat.⁴⁵

Z iudicium duplex samozřejmě také vyplývá, že navrhovatel nemůže samostatně disponovat se svým žalobním návrhem, což znamená, že pokud by chtěl svůj návrh vzít zpět bez ohledu na názor druhého z manželů, soud řízení nezastaví. Nesouhlas druhé strany bude relevantní, protože návrh na zahájení řízení mohla podat i druhá strana.⁴⁶ Podle § 96 odst. 3 OSŘ musí ostatní účastníci nesouhlasit z vážných důvodů, v našem případě tedy druhý manžel může se zpětvzetím nesouhlasit, ale měl by uvést důvody, proč nesouhlasí. Takovým vážným důvodem pro nepřipuštění zpětvzetí žaloby se zpravidla stává ohrožení žalovaného v jeho oprávněných zájmech, např. pokud by se již sám v případě zpětvzetí žaloby a následného zastavení řízení nemohl s úspěchem domáhat rozhodnutí o sporném nároku.⁴⁷ Mohl by např. uvést to, že se blíží konec tříleté lhůty a tedy nástup zákonné fikce, která by pro druhého z manželů byla nespravedlivá. Je v podstatě chráněno žalobní právo druhého manžela, jenž návrh nepodal, protože tím, že by byl návrh vzat zpět navrhovatelem, by bylo zamezeno druhému z manželů uplatňovat své právo na vypořádání společného jmění u soudu.⁴⁸

Dalším specifikem iudicium duplex je otázka náhrady nákladů řízení. Podle § 142 OSŘ účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přiznává soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, jenž ve věci úspěch neměl. Je tomu tak proto, že strana ve sporu neúspěšná měla soudnímu řízení předejít tím, že se sama dohodla na vypořádání.⁴⁹ Nedá se říci, že by úplný úspěch měl ten, kdo podal návrh, jelikož úspěch nebo neúspěch je až v tom, jakého podílu se komu dostane, a v tom směru nezáleží na návrhu.⁵⁰ Např. každá ze stran zastává jiný názor, jedna chce rozdělit věc a druhá si chce věc

⁴⁵ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 216

⁴⁶ SVOBODA, Karel In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 333

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1171/2002

⁴⁸ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 217

⁴⁹ BÍLÝ, Martin In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 495

⁵⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 191

ponechat a druhou stranu vyplatit, bude tedy na soudu, komu dá za pravdu a kdo bude mít úspěch v daném případě. Ta strana, které soud nedá za pravdu, bude mít ve věci neúspěch a v podstatě zavinila to, že se strany nedohodly a případ musel jít k soudu, v tom případě způsobila druhé straně náklady, které jí bude muset nahradit. Ovšem tato zásada je omezena účelností vynaložených nákladů, např.: nebudou přiznány náklady na dopravu účastníka k jednání z Prahy do Brna prostřednictvím taxislужby.⁵¹ Soud ale může přiznat náhradu nákladů řízení i neúspěšnému žalovanému, jestliže svým chováním nezavdal příčinu k podání žaloby na vypořádání společného jmění manželů (§ 143 OSŘ). Šlo by zase o případ, kdy každá strana má svůj názor, ale žalovaný by se chtěl i přesto dohodnout, a druhý z manželů i přesto podá žalobu na vypořádání společného jmění manželů a soud mu dá zapravdu. Žalovaný v podstatě nechtěl k soudu a vznikly mu náklady se soudním jednáním a bylo by nespravedlivé, aby hradil náklady druhé straně. Proto soud může pravidlo úspěchu ve věci korigovat touto výjimkou uvedenou v § 143 OSŘ i s ohledem na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 09. 2011, sp. zn. I. ÚS. 1441/11. Ústavní soud ve svém nálezu sjednotil judikaturu a určuje, že obecným pravidlem je zásada úspěchu ve věci, ale s přihlédnutím k okolnostem případu nelze vyloučit použití ustanovení § 143 OSŘ a § 150 OSŘ. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2008 sp. zn. I. ÚS 2862/07 se bude přihlížet k okolnostem souvisejících s před procesním stadiem sporu, s chováním účastníků v tomto stadiu, s okolnostmi uplatnění nároku apod.

2.3. Soud

Soudy rozhodují o sporech a v případě neshod mezi manželi o právech a povinnostech vyplývajících ze společného jmění manželů.⁵² Vypořádání společného jmění manželství je institut soukromého práva, podle § 7 odst. 1 OSŘ rozhodují věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, soudy. S tím souvisí i § 740 ObčZ uvádějící, že pokud se bývalí manželé nedohodnou na vypořádání společného jmění manželů, může kterýkoliv z nich podat návrh právě k soudu, který o něm rozhodne podle stavu, kdy nastaly účinky zániku společného jmění. Soud bude rozhodovat i jiné záležitosti týkající se společného jmění manželů, např. soud může nahradit souhlas druhého manžela v rámci správy společného jmění manželů v zákonném režimu.

Řízení o vypořádání společného jmění manželů je řízením sporným a zahajuje se pouze na návrh jednoho z bývalých manželů. Jde o sporné řízení, protože se jedná o spor o

⁵¹ JANEK, Kryštof, JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1. 4. 2014*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 404

⁵² BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 185

právo (bývalý manželé se nedohodli na rozdělení společného jmění manželů), platí zde dispoziční a projednací zásada (řízení o vypořádání společného jmění manželů lze zahájit pouze na návrh jednoho z manželů) a účastníky ve sporu zatěžuje důkazní břemeno (účastníci musí na podporu svých tvrzení předložit důkazy).⁵³ Rozvod manželství je též sporné řízení⁵⁴, ale na rozdíl od vypořádání společného jmění manželů, je upraven v ZŘS a od klasického sporného řízení vykazuje odlišnosti, např.: je vyloučeno použití § 115a OSŘ, protože v rozvodovém řízení se vždy nařizuje jednání.⁵⁵

2.3.1. Příslušnost soudu

Vypořádání společného jmění manželů není podřazeno pod výjimky uvedené v § 9 odst. 2 OSŘ, a proto o vypořádání společného jmění manželů bude rozhodovat okresní soud.

Zaniklo-li společné jmění manželů z jiného důvodu než rozvodem, a nejde o zánik z důvodu smrti a má se projednat návrh na vypořádání společného jmění, je příslušný pro projednání obecný soud žalovaného.⁵⁶ Tedy obecný soud manžela, proti němuž návrh směřuje. Podle § 84 OSŘ je k řízení příslušný obecný soud žalovaného, pokud ovšem není stanoveno jinak. Projednání vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo rozvodem, je výjimkou z obecného pravidla, neboť se uplatní výlučná místní příslušnost. Podle §88 písm. a) OSŘ je pro projednání vypořádání společného jmění manželů příslušný soud, jenž rozhodoval o rozvodu. Pro určení soudu, který bude rozhodovat o rozvodu, platí, že bude rozhodovat soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední bydliště, pokud zde jeden z manželů stále bydlí, nebo je to obecný soud manžela, který nepodal návrh, nebo je to obecný soud manžela, který návrh podal, jak uvádí zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních.

Pokud by zaniklo společné jmění manželů smrtí jednoho z manželů, bude příslušný k vypořádání společného jmění manželů podle § 88 písm. c) OSŘ soud, u něhož probíhá řízení o pozůstalosti. Příslušnost soudu, u něhož bude probíhat pozůstalostní řízení, se určuje podle ustanovení zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních.

⁵³ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 32

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 34

⁵⁶ BÍČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 187

2.4. Předmět vypořádání společného jmění manželů

Při vypořádání společného jmění manželů, je soud vázán návrhem účastníků (§ 153 odst. 2 OSŘ). Navrhovatel podáním na zahájení řízení (§ 79 a násl. OSŘ) určuje předmět sporu, resp. předmět řízení, čemuž odpovídá povinnost soudu právě o tomto předmětu řízení rozhodnout, nedojde-li v důsledku dalších dispozičních úkonů účastníků k jeho změně, rozšíření, omezení či odpadnutí.⁵⁷ Soud tedy nemůže tento návrh podle své vůle měnit, musí se jím řídit a musí rozhodnout podle toho, co navrhovatel žádá ve svém návrhu.

Podle starších názorů byly předmětem řízení o vypořádání společného jmění všechny věci ve společném jmění manželů a soud měl povinnost zjišťovat, co do toho jmění patří.⁵⁸ Mohl by to být případ takový, že manželé uvedli pouze část majetku i bez svého zavinění, protože třeba nevěděli, co vše se do jejich společného jmění manželů patří, soud poté musel zjišťovat, jestli je uvedeno v návrhu na vypořádání opravdu vše, vedlo to k zdlouhavým jednáním. Nyní však díky dlouholeté praxi je zastáván jiný názor. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 ze dne 26. 11. 2009 soud může do vypořádání zahrnout jen ten majetek, který účastníci výslovně učinili předmětem vypořádání. Bývalí manželé se tak mohou rozhodnout, který způsob vypořádání zvolí pro jednotlivé části společného jmění manželů, zda se dohodnou nebo se obrátí na soud nebo po uplynutí tří leté lhůty nastoupí zákonná domněnka. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 1998 sp. zn. 22 Cdo 1622/98 je možné uzavřít dohodu, která nevypořádává všechny hodnoty do tohoto spoluvlastnictví náležející, ale jen jejich část. Např. ohledně auta se dohodnou, ale o zbytku dohoda nepřichází v úvahu, proto se jeden z nich může obrátit na soud. Nelze jim proto vnucovat určitý způsob vypořádání, a proto podají-li návrh na vypořádání jen části společného jmění, je soud tímto rozsahem návrhu vázán.⁵⁹ Pokud ovšem soud zjistí, že existují další věci a hodnoty, které patří do společného jmění manželů, měl by se nejdříve dotázat, zda i tyto položky nechtějí účastníci vypořádat a teprve v případě kladného vyjádření některého z účastníků by se těmito položkami mohl zabývat.⁶⁰

Opačným případem je situace, kdy soud zjistí, že uvedená věc v seznamu majetku spadajícího do společného jmění manželů, není součástí společného jmění manželů. Soudy

⁵⁷ HRNČIŘÍK, Vít In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 522

⁵⁸ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 220

⁵⁹ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 220

⁶⁰ SVOBODA, Karel. Procesní nedůslednosti soudu (ve sporech o vypořádání společného jmění manželů). *Právní fórum*, 2007, č. 7, s. 259

často v rozsudku tyto věci pomíjí, ale v případě, že některá z věcí navržených k vypořádání není součástí společného jmění manželů, je třeba žalobu ohledně této položky zamítnout.⁶¹ Je to důležité pro obě strany, protože tak budou přesně vědět, které navržené položky byly vypořádány a které ne. Tento názor zastává Karel Svoboda ve své publikaci *Žaloba v civilním řízení* a já se s ním ztotožňuji. Myslím, že je to posílení právní jistoty, když účastníci budou vědět, které položky byly vypořádány, a které naopak ne a z jakého důvodu. Je to jistě vhodné i pro další postup účastníků řízení. Např.: pokud by šlo třeba o nějakou nemovitost, mohla by být podána určovací žaloba ohledně vlastnictví k dané nemovitosti.

2.4.1. Věci

Vypořádání věcí, které jsou ke dni zániku společného jmění manželů součástí společného jmění manželů, se děje na základě ceny obvyklé. Pokud se manželé na ceně nedohodnou, bude stanovena soudem na základě znaleckého posudku.⁶² Soud musí ustanovit znalce z oboru ekonomiky, odvětví oceňování movitých či nemovitých věcí, kteří vypracují posudky ohledně tržní hodnoty věcí dle jejich stavu ke dni zániku společného jmění manželů, avšak s ohledem na tržní ceny v době rozhodování soudu.⁶³ I když se vypořádání zásadně provádí podle stavu ke dni zániku společného jmění manželů, nelze přehlédnout, co se stalo v mezidobí mezi zánikem společného jmění manželů a mezi jeho vypořádáním.⁶⁴ Mohou nastat dvě situace, a to buď za a) cena věci poklesne, nebo za b) cena vzroste.

Ad a) Jde o to, že daná věc je jedním z manželů stále užívána, a tím se opotřebovává a ztrácí na hodnotě nebo mohlo dojít k jiné změně na věci, např. mohli věc prodat, tudíž místo věci mají obnos peněz. Problém nastává tehdy, když věc, kterou užívá jeden z manželů a užíváním se znehodnocuje, má být následně přiřknuta druhému z manželů, bylo by asi nespravedlivé vycházet z ceny ke dni zániku společného jmění manželů. Dle mého názoru by se tudíž mělo vycházet z ceny ke dni vypořádání společného jmění manželů, protože manžel, jemuž je věc přiřknuta, nebude platit druhému manželovi i za to opotřebení, které v podstatě způsobil on. Z toho tedy vyplývá, že pokud věc užívá ten z manželů, kterému věc bude přiřknuta, a věc se opotřebovává jeho používáním, mělo by se vycházet z ceny v době zániku společného jmění manželů. Ovšem nastane-li situace, kdy se věc opotřebovává v důsledku klimatických změn, půjde pokles ceny na vrub obou účastníků.⁶⁵

⁶¹ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2010. s. 258

⁶² DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody: Praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. 1. vydání. Praha: LINDE s.r.o., 2002. s. 79

⁶³ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 57

⁶⁴ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 154

⁶⁵ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 5. 1988, sp. zn. 5 Co 391/88

Ad b) Ovšem zhodnocení společné věci účastníky v době po zániku jejich bezpodílového spoluvlastnictví manželů ze zdrojů, jež netvořily toto spoluvlastnictví, nemá vliv na cenu, kterou soud pro účely řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů stanoví.⁶⁶

Pomůckou pro určení ceny může být také úvaha, že tomu, kdo určitou věc od zániku společného jmění manželů do vypořádání užíval, se může cena určit v době zániku bez ohledu na cenu v době vypořádání, jestliže mu věc zůstane. Ovšem pokud mají být věci vydány jedním z manželů druhému, musí se stanovit obě ceny a rozhodnout, na čí vrub půjde zmíněné opotřebení.⁶⁷ Podle mého názoru by náklady ohledně opotřebení či jiné změny věci, měly jít na účet toho, kdo věc užíval.

Je potřeba vždy sepsat seznam, ať už se jedná o věci, či společné závazky, či společné pohledávky, aby bylo možné co nejlépe vypořádat společné jmění manželů.

Bývalý účastník společného jmění manželů nemůže zcela vyloučit druhého z užívání věci, jež dosud nebyla po zániku společného jmění vypořádána.⁶⁸ V období mezi zánikem společného jmění manželů a vypořádáním, jak jsem uvedla výše, je období potenciality vlastnictví každého z partnerů k jednotlivé věci, mohou tuto věc tedy používat oba bývalí manželé, leda že by vlastnili onu věc dvakrát, např. automobil, v tom případě si myslím, že by jeden z bývalých manželů mohl jeden z těchto automobilů používat výlučně pro sebe. Problém by asi nastal v případě, kdyby se druhý automobil rozbil, potom by myslím nebylo možné druhého manžela vyloučit z užívání věci.

2.4.2. Pohledávky a závazky

Do vypořádání společného jmění manželů je třeba zahrnout i pohledávky a závazky. Musí samozřejmě jít o pohledávky a závazky, které vznikly za trvání manželství a zároveň vznikly oběma manželům, abychom mohli říct, že patří do společného jmění manželů. O společném závazku nelze hovořit, pokud jeden z manželů uzavřel smlouvu o půjčce, tuto půjčku uzavřel bez souhlasu druhého manžela, byť za trvání manželství, ale za půjčené peníze pořídil např. rybářský člun, jak jsem uváděla v kapitole 1. Ovšem pokud by za půjčené peníze pořídil pračku sloužící celé rodině, bude to společný závazek obou manželů.

Vypořádání společných pohledávek a dluhů nesmí mít vliv na věřitele.⁶⁹ Podle § 737 ObčZ nesmí být vypořádáním společného jmění manželů dotčeno právo třetích osob. Pokud by věřitel jako třetí osoba byl vypořádáním na svých právech dotčen, může žádat soud, aby

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 2 Cdon 2060/97

⁶⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 155

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2263/2004

⁶⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 157

určil, že to dané vypořádání vůči němu je neúčinné.⁷⁰ Vypořádání je však účinné vůči jiným třetím osobám, které se nedovolaly neúčinnosti. Třetí osoba musí současně v rámci uplatnění práva unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní zejména ohledně skutečnosti, jaké její existující právo bylo vypořádáním dotčeno a jakým způsobem.⁷¹ Ochrana třetích osob je ve všech třech možnostech vypořádání. Při vypořádání společného jmění soudem bude na tu ochranu třetích osob dohlížet přímo soud ve svém rozhodnutí. Soud by měl brát ohled na třetí osoby v tom smyslu, že nemůže někomu nechat majetek bez závazků a druhému závazek a žádný majetek, kterým by ten závazek uspokojil, věřitelova pohledávka by se tak stala nedobytná.

Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 po uplynutí tří let od zániku společného jmění manželů může uplatnit společnou pohledávku vůči třetí osobě kterýkoliv z (bývalých) manželů, a to v režimu aktivní solidarity. Takže jakmile obdrží plnění ze zmíněné pohledávky, musí její odpovídající část předat druhému z manželů.

Jak u společných pohledávek, tak u společných závazků je třeba sestavit seznam, uvést jména a adresy dlužníků, popřípadě věřitelů, i výši nároků či závazků.⁷² Může docházet ke sporům, ty se mohou týkat existence pohledávky či dluhu, dále toho, zda jde o majetek společný či oddělený, i otázky výše nároků či závazku.⁷³ Tyto spory v podstatě nejsou předmětem řízení o vypořádání společného jmění manželů, avšak na jejich vyřešení záleží rozhodnutí soudu o vypořádání. Bude se jednat o předběžné otázky. Podle § 135 odst. 2 OSŘ soud si takové otázky může posoudit sám, pokud však o nich rozhodl jiný orgán, který je k tomu příslušný, soud z toho rozhodnutí vychází, ale není vyloučeno, aby si tuto věc posoudil jinak.⁷⁴ Soud, jehož rozhodnutí závisí na vyřešení předběžné otázky, má tedy dvě možnosti, jednak posoudit si otázku sám, jednak přerušit řízení a vyčkat rozhodnutí příslušného orgánu (§ 109 odst. 1 písm. b) OSŘ). Tímto příslušným orgánem může být např. Katastrální úřad, u něhož je výjimka z vázanosti rozhodnutím, kdy Nejvyšší soud judikoval ve svém Rozsudku ze dne 21. 12. 1999 sp. zn. 22 Cdo 305/98, že „Rozhodnutí Katastrálního úřadu, kterým byl zapsán vklad vlastnického práva k nemovitosti, není rozhodnutím správního orgánu o vlastnickém právu, jímž by byl soud vázán v tom smyslu, že by nemohl jako předběžnou otázku řešit vlastnictví nemovitosti, resp. odchýlit se při posouzení otázky, kdo je vlastníkem, od stavu zapsaného v katastru.“ Pokud tedy vznikne spor mezi bývalými manželi

⁷⁰ PSUTKA, Jindřich In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 318

⁷¹ Tamtéž

⁷² BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 157

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ ZHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 213

o to, kdo je vlastníkem nemovitosti, soud si tuto otázku může posoudit sám jako předběžnou otázku a nebude vázán rozhodnutím Katastrálního úřadu. Soud se s řešením předběžné otázky vypořádá v odůvodnění rozsudku, protože posouzení předběžné otázky nemůže být v žádném případě vyjádřeno formou výroku, nýbrž se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o návrhu ve věci samé a může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí,⁷⁵ a právě proto řešení předběžné otázky nezakládá překážku věci rozsouzené.⁷⁶ Pozdější rozhodnutí příslušného orgánu může naopak znamenat důvod obnovy řízení (§ 228 odst. 1 písm. a) OSŘ).⁷⁷ Myslím, že právě proto je důležité zvážit, které otázky soud posoudí sám a kdy přeruší řízení a počká na rozhodnutí příslušného orgánu. Nelze ale pouze vyčkávat na skončení souvisejícího sporu, soud musí vždy řízení přerušit postupem podle § 109 odst. 1 písm. b) OSŘ.⁷⁸ Při vypořádání společného jmění manželů bude soud vázán např.: rozsudkem o rozvodu manželství.

2.5. Pravidla pro vypořádání

O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů.⁷⁹ Pokud rozhoduje o vypořádání společného jmění manželů soud, použije pravidla, která jsou uvedena v § 742 ObčZ. Jsou jimi:

- a) Podíly obou manželů na vypořádání jmění jsou stejné
- b) Každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek
- c) Každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek
- d) Přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí
- e) Přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost
- f) Přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

2.5.1. Podíly na společném jmění manželů

Soudní judikatura i literatura zastávají názor, že výše podílů nemusí být stejná pouze ve výjimečných případech.⁸⁰ Úvaha o disparitě podílů může být v řízení založena jak návrhem

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 1965, sp. zn. 4 Cz 94/95

⁷⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 214

⁷⁷ HROMADA, Miroslav In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 470

⁷⁸ JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1. 4. 2014*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 372

⁷⁹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 58

účastníka řízení, tak také z úřední činnosti soudu, jestliže v průběhu řízení vyjdou najevo okolnosti opodstatňující disparitu podílů.⁸¹ Podle článku Michala Králíka můžeme případy disparity tedy rozdělit do tří skupin: negativní okolnosti v manželství, princip zásluhovosti a další okolnosti ovlivňující výši podílů při vypořádání.⁸²

Soudu po zjištění skutečného stavu věci může určit výši podílu jinak. Je výlučně na jeho úvaze, jak určí výši podílů, ovšem nesmí to být jeho libovůle, musí vycházet ze zjištěného skutkového stavu a náležitě své stanovisko odůvodnit.⁸³ Může třeba zjistit, že jeden z manželů celé manželství nepracoval, nepřinášel do domácnosti peníze, holdoval alkoholu atd., potom by se soud nemusel držet výslovně ustanovení zákona a mohl by jednak přikázat věc jen druhému z manželů, jednak tomu, který se nezasloužil o přínos do domácnosti, z té věci přikázat jen menší část. V tomto případě by šlo o negativní okolnost v manželství, ale soud by stejně musel své stanovisko řádně odůvodnit a opřít o ty zjištěné skutečnosti. Ale alkoholismus jednoho z manželů není sám o sobě důvodem k disparitě podílů, pokud se nepromítl do hospodaření se společným majetkem či do péče o rodinu.⁸⁴ To, že budou při vypořádání společného jmění manželů brány v úvahu negativní hlediska v manželství, je v souladu s dobrými mravy. Avšak podíl manžela na zaniklém společném jmění nelze snížit jen proto, že zjevnou příčinou rozvratu manželství byl jeho mimomanželský vztah.⁸⁵ Sice by to bylo negativní hledisko, ale podle mého názoru ne natolik silné, že by odůvodňovalo disparitu podílů.

Rozdílná výše podílu manželů při vypořádání jejich společného jmění může být tedy vyjádřena nejen procentuálně nebo zlomkem, ale i přikázáním určité věci jen jednomu z manželů, aniž by byl ohledně ní zavázán k finančnímu vypořádání s druhým manželem ohledně této věci.⁸⁶ To může vypadat následovně, je vypořádáváno 50 věcí a všechny jsou přikázány jednomu z manželů, kterému je ohledně 49 věcí uložena povinnost zaplatit druhému manželovi polovinu hodnoty těchto věcí a ohledně jedné věci mu tato povinnost uložena není.⁸⁷

⁸⁰ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 62

⁸¹ KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM. *Soudní rozhledy*, 2012, roč. 18, č. 11-12, s. 383-390

⁸² Tamtéž

⁸³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. R 42/1972

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

⁸⁷ KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM. *Soudní rozhledy*, 2012, roč. 18, č. 11-12, s. 383-390

2.5.2. Vnosy a zápočty

Každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek a zároveň každý z manželů má povinnost nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek.⁸⁸ Dalo by se říci, že jde o přelévání peněz z výhradního majetku do společného jmění manželů a naopak. Např. manžel koupil automobil, kdy celková částka byla 200000 Kč, ale z této částky zaplatil 50000 Kč ze svého výlučného majetku, zbytek byl uhrazen z peněz připadajících do společného jmění manželů, dejme tomu uhrazováním splátek ze společného účtu, kam přicházela mzda obou manželů, manžel tedy může žádat, aby mu bylo nahrazeno, co na nákup společného automobilu vynaložil ze svého výlučného majetku.

Může jít o pořízení nové věci částečně z výlučných prostředků jednoho z manželů nebo o investici do věci, která je již společná.⁸⁹ Nespadají sem však všechny případy, kdy byly vynaloženy nějaké peněžní prostředky ať už ze společného, nebo z výhradního majetku. Manželé běžně kupují ze společných peněz věci sloužící jen jednomu, např. manželka si koupí nové kalhoty nebo nový zubní kartáček. Tyto výdaje však není potřeba nahrazovat, jednalo by se asi o velmi zdlouhavý proces, než by se vše vyčíslilo a hlavně kdo by si vzpomněl, kolikrát za trvání manželství si koupil zubní kartáček. Jako další dobrý příklad lze uvést eventualita, platil-li manžel výživné na dítě z předchozího vztahu, nejde o částky vynaložené na jeho majetek, tudíž nelze takto vynaložené částky započíst.⁹⁰ Budou sem tedy spadat případy, kdy ze společného majetku byla pořízena např. nová střešní krytina na chatu, která je ve výlučném majetku manžela.

Novou právní úpravou nastal průlom ve stanovení výše zápočtů. Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na níž byl náklad vynaložen, tj. bude se jednat o zhodnocení, resp. znehodnocení, konkrétní věci.⁹¹ Je to spravedlivé, neboť i když byl vynaložen nějaký obnos na určitou věc, tak v té době mohla být hodnota věci zvýšena, ale v průběhu let se to mohlo

⁸⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 324

⁸⁹ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 234

⁹⁰ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 235

⁹¹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 59

změnit, jelikož se věci opotřebovávají, a není logické požadovat náhradu investice ve skutečné výši.

Soud ve výroku rozsudku nestanovuje, co který z manželů vynaložil ze svého na společný majetek, ale při rozhodování k tomu přihlíží a v odůvodnění to uvede a vysvětlí.⁹²

2.5.3. Potřeby nezletilých dětí

K potřebám nezletilých dětí přihlížejí soudy zpravidla v rámci rozhodování o tom, které věci mají jednomu z manželů připadnout.⁹³ Potřeby nezletilých dětí mohou v řízení o vypořádání společného jmění manželů vést k odklonu od principu rovnosti podílů.⁹⁴ Ukázkou by byl případ, kdy matka dostane do péče dvě nezletilé děti, soud by měl posoudit, které ze seznamu věcí bude matka potřebovat více, aby se mohla starat o děti. Myslím, že soud by měl potřeby nezletilých dětí posuzovat v tom daném konkrétním případě a souhlasím se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1965, sp. zn. R 70/1965, kde se říká, že potřeby nezletilých dětí je třeba posoudit podle povahy každého konkrétního případu v jeho vzájemných souvislostech, podle povahy, určení a životností věcí, které se mají vypořádat, zejména pak i se zřetelem k tomu, zda konkrétní věc může být užívána i jinými osobami, případně zda bude užívána dětmi a jak dlouhou dobu. V podstatě jde o to, že musíme dané věci rozdělit na ty, které jsou upotřebitelné pro děti a nikdo jiný je již neužije ani manžel sám a ty, které lze užít i v době, kdy se z dětí stanou dospělí lidé.

Zohlednění potřeb nezletilých dětí bude znamenat zvýšení podílu pro toho manžela, který má děti ve své péči, a důraznější zvýšení podílů bude v případě, kdy je dětí více, anebo mají nějaké zdravotní postižení.⁹⁵

2.5.4. Péče o děti a rodinnou domácnost a zásluhy o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění

U těchto zásad musíme brát na zřetel konkrétní situaci v rodině. Příkladem by mohla být rodina, kdy manželka je doma s dětmi na mateřské dovolené, která přináší do domácnosti jen mateřský příspěvek, a manžel je řidič kamionu, který domu nosí velice dobrou výplatu, tím pádem se veškeré věci patřící do společného jmění manželů pořizují z peněz vydělaných manželem, ovšem manželka umožňuje manželovi chodit do práce, protože se stará o rodinu a vytváří rodinné zázemí. V tomto případě nelze tedy říct, že by se manžel více zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot, naproti tomu nemůže manželovi upírat, že by

⁹² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. R 42/1972

⁹³ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 239

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3272/2010

⁹⁵ BÍČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 170

neprojevoval zájem. Nelze tedy více přihlížet k výdělečné činnosti, aniž by se nebrala na zřetel starost o děti a domácnost. Řekla bych, že obě hlediska jsou si rovna.

Ale existují i případy, kdy soud upustí od rovnosti podílů. Tak tomu může být v případě světově úspěšného sportovce vyvíjejícího značné úsilí k tomu, aby ve své sportovní činnosti dosáhl uvedeného postavení a tomu odpovídajících značných příjmů umožňujících nadstandardní životní úroveň rodiny a nabytí majetku značné hodnoty.⁹⁶ Manželka se sice starala o děti, ale soud nemohl opominout to značné úsilí, s jakým se o jejich majetek přičinil.

Zmíněný případ je spíše výjimkou, soudy se v převážné většině případů drží rovnosti podílů.

2.6. Dokazování

Řízení o vypořádání společného jmění manželů je sporné řízení, kde se uplatňuje zásada projednací. To znamená, že předkládat důkazy musí účastníci řízení, aby obstálo jejich tvrzení. Iniciativa při shromažďování důkazů leží zásadně na účastnících a ukládá jim označit důkazy k prokázání svých tvrzení.⁹⁷ Účastníci mají tedy podle § 101 odst. 1 písm. a), b) a c) OSŘ povinnost tvrzení a povinnost důkazní a pochopitelně musejí dbát pokynů soudu.

Žalobce je povinen nebo spíše by měl uvést všechny rozhodné skutečnosti, které jsou významné pro rozhodnutí, protože kdyby je neuvedl, mělo by to za následek prohru. Soud by žalobci nepřikázal do výlučného vlastnictví věc, kterou by žalobce v návrhu žádal. S tím souvisí i povinnost důkazní. Pokud žalobce něco tvrdí, musí své tvrzení podpořit i odpovídajícími důkazy. Žalobce tuto povinnost má v žalobě, co se týče žalovaného, ten má tuto povinnost v okamžiku, když tvrdí, že situace vylíčená žalobcem je jiná nebo chce podpořit svá tvrzení. Podle usnesení Nejvyššího soudu 28 Cdo 1540/2008 ze dne 4. 6. 2008 žalobce není povinen tvrdit veškeré skutečnosti potřebné pro jeho úspěch už v žalobě. Pokud soud dojde k závěru, že nebyla žalobcova povinnost tvrzení splněna, poučí ho podle § 118a odst. 1 a 2 OSŘ, jaká tvrzení se mají doplnit a jaké důkazy se mají navrhnout, a vzápětí jej také poučí o následcích nesplnění výzvy. V případě klasického sporného řízení by následkem bylo zamítnutí žaloby, ale v případě vypořádání společného jmění manželů lze s největší pravděpodobností předpokládat nevypořádání sporných a neurčitých majetkových hodnot. Zákon je postaven na zásadě, že je absolutně nežádoucí, aby k vypořádání nedošlo a v podstatě vylučuje dlouhodobější existenci nějaké nevypořádané masy majetku.⁹⁸ S tím souvisí již výše zmíněné částečné zamítnutí žaloby. Nelze opomenout do popředí vystupující

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3441/2009

⁹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. s. 172

ustanovení § 100 odst. 1 OSŘ, že jakmile řízení bylo zahájeno, postupuje v něm soud i bez dalších návrhů tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta, a ustanovení § 101 odst. 2 OSŘ, že soud pokračuje v řízení, i když jsou účastníci nečinní, jak je uvedeno v publikaci Společné jmění manželů od Jaroslava Bičovského. Podle mého názoru pokud se vyskytne nějaká sporná majetková hodnota a účastníci ani na základě výzvy podle § 118a odst. 1 a 2 OSŘ nedoplní tvrzení a s tím související důkazy, jde to k jejich tíži, soud by měl rozhodnout pouze o skutkových tvrzeních, která má prokázána a dostát tak zákonné zásadě, že je tedy nežádoucí, aby k vypořádání nedošlo.

Žalobce by tedy měl uvést maximum rozhodných skutečností, např. seznam všech majetkových hodnot, jež jsou součástí společného jmění manželů, dále kdo má které majetkové hodnoty ve své moci apod. Soud bude vyžadovat podle § 79 OSŘ, aby návrh obsahoval pravdivé vyličení skutečností důležitých pro rozhodnutí a označení důkazů. Soud zjišťuje skutkový stav, tedy skutečnosti důležité pro rozhodnutí dokazováním. Některé skutečnosti významné pro rozhodnutí vychází najevo v průběhu daného řízení, a to dokazováním, sem lze zařadit výslech svědka, listinné důkazy apod. (§ 125 OSŘ). Účastníci označili důkazy prokázání svých tvrzení, ale o tom, které z navrhovaných důkazů soud provede, rozhoduje sám, ovšem nejedná se o jeho libovůli, v podstatě jde o to, že nemusí provést důkazy považované za nadbytečné.⁹⁹

Soud je vázán podaným návrhem jen ohledně toho, že má provést vypořádání, ale ohledně toho, jak má vypořádání provést, vázán není. Postupuje při zjišťování ceny věci a hodnoty vypořádávaného majetku, jakož i podkladů pro způsob vypořádání z úřední povinnosti¹⁰⁰ tak, že pokud v průběhu soudního řízení nedojde k dohodě mezi účastníky o hodnotě věci, soud musí ustanovit znalce z oboru ekonomiky, odvětví oceňování movitých či nemovitých věcí, kteří vypracují posudky ohledně tržní hodnoty věci.¹⁰¹

Předmět dokazování se shoduje s předmětem vypořádání společného jmění manželů. Soud zjišťuje, zda tvrzení účastníků jsou pravdivá. Na základě důkazů soud rozhoduje, komu kterou věc přikáže nebo jak masu společného jmění manželů rozdělí mezi bývalé manžele.

2.7. Rozsudek

Ještě než soud rozhodne o věci samé, pokouší se o smírné řešení. Podle § 99 OSŘ by soud měl usilovat o smírné řešení situace mezi účastníky. Probere s nimi věc a upozorní je na

⁹⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací. 7.* aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. s. 251

¹⁰⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů. 2.* vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 188

¹⁰¹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 3.* aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 57

právní úpravu a stanoviska Nejvyššího soudu a podle okolností jim navrhne možnosti smírného vyřešení sporu. Smír může být uzavřen o celém předmětu řízení nebo jen o části, a dokonce může i překročit rámeč předmětu řízení.¹⁰² S tím souvisí i další osud řízení. Pokud bude schválen smír o celém předmětu či nad rámeč předmětu řízení, tak se řízení o vypořádání společného jmění manželů končí, ale pokud by byl smír uzavřen jen o části předmětu řízení a účastníci dali jednoznačně najevo, že požadují, aby se v rozsahu, v jakém nebyl vyřešen smírem, dále o předmětu řízení jednalo a aby o něm bylo rozhodnuto,¹⁰³ bude v řízení pokračováno a bude rozhodnuto.

Po provedeném řízení soud rozhodne, komu které věci a závazky připadnou a který z manželů je povinen druhému manželovi vyplatit finanční částku na vypořádání společného jmění manželů a v jaké lhůtě.¹⁰⁴ Jak jsem již uvedla výše, účastníci řízení mohou podrobit rozhodnutí soudu jen část majetku spadajícího do společného jmění manželů, z toho vyplývá, že soud je v podstatě, vázán tím návrhem ohledně uvedeného majetku a může rozhodovat jen o této části společného jmění manželů. V průběhu řízení může ale vyjít najevo zmínka o nějaké další součásti společného jmění manželů a nemusí být zcela jasné, zda účastníci ji chtějí učinit předmětem vypořádání společného jmění u soudu. Soud by měl využít svou poučovací povinnost (§ 5 OSŘ). Ta má zajistit, aby si strany byly vědomy svých procesních možností.¹⁰⁵ Soud by měl pomocí poučovací povinnosti situaci objasnit a záleží na bývalých manželích, jak využijí procesní možnosti, které vyplynuly z poučení, a pokud by soud vypořádal i věc, kterou účastníci řízení předmětem nechtějí učinit, šlo by o případ, kdy by ohledně takové věci chyběl návrh na vypořádání společného jmění manželů a představoval by vadu řízení.¹⁰⁶ Půjde o vadu, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a nápravy se lze domoci v odvolacím řízení (§ 205 odst. 2 písm. c) OSŘ).

Při rozhodování není soud vázán návrhy účastníků, tj. může rozhodovat zcela jinak, než bývalí manželé navrhují.¹⁰⁷ Je to patrné z § 153 odst. 2 OSŘ, který stanoví, že soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají jen tehdy, vyplývá-li to z právního předpisu stanovujícího určitý způsob vypořádání vztahu mezi

¹⁰² SVOBODA, Karel In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 339

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2004, sp. zn. 26 Cdo 1481/2004

¹⁰⁴ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 59

¹⁰⁵ HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 19

¹⁰⁶ KRÁLÍK, Michal. *Uplatňování nároků z věcných práv a rozhodování o nich (vybrané procesně-právní a hmotněprávní souvislosti)*. Praha: Leges, 2011. s. 225

¹⁰⁷ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 59

účastníky. Tímto předpisem je občanský zákoník, který stanovuje pravidla pro vypořádání. Překročit návrhy lze jen ohledně výše hodnoty, tedy ceny, a toho, jak je vypořádá z hlediska kvalitativního, tedy jak věci rozdělí.¹⁰⁸ Bude postupovat podle výše zmíněných pravidel a může buď věc rozdělit, nebo přikázat jednomu z manželů s tím, že bude tento manžel druhému z manželů muset vyplatit finanční částku rovnající se podílu, který druhý manžel má na té dané věci ve společném jmění manželů. Věci se mají rozdělit mezi rozvedené manžele tak, aby částka, kterou je jeden z manželů povinen zaplatit druhému na vyrovnání jeho podílu, byla pokud možno nejnižší.¹⁰⁹ Nebude možné, aby soud vypořádal společné jmění manželů tak, že nařídí prodej společné věci s následným rozdělením výtěžku mezi manžely.¹¹⁰ Nejvyšší soud se ve svém rozsudku 22 Cdo 1399/2004 opírá o názory z článku „K možnosti vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví nařízením prodeje, popřípadě reálným rozdělením věci“ autorem JUDr. Eva Sekaninové a JUDr. Ludmila Říhové. Ony uvedly, že podstatou řízení o vypořádání společného jmění není zbavovat se vlastnictví k věcem, které nikdo z nich již vlastnit nechce, a s tím souvisí i druhý názor, že lze věc přikázat jednomu z manželů i proti jeho vůli, v situaci, kdy nikdo z bývalých manželů onu věc nechce, protože každý z bývalých manželů byl vlastníkem celé dané věci, i když v podstatě s druhým manželem. Pokud byla věc přikázána jednomu z manželů i proti jeho vůli, nebylo mu tak přikazováno nic, co by mu již dříve nepatřilo.¹¹¹ S oběma názory souhlasím, myslím, že bývalí manželé vytvářeli společné jmění manželů za nějakým účelem a chtěli vlastnit danou věc. Nemělo by být jejich cílem se vlastnictví k dané věci zbavit. Myslím, že manželé podají návrh na soud v situaci, kdy se nemohou dohodnout, jak společné jmění vypořádají, v situaci, kdy si nárokují věc oba dva i v situaci, kdy o věc nestojí ani jeden. Žádají soud, aby rozhodl za ně a soud má za úkol věci spravedlivě mezi bývalé manžele rozdělit, soud vypořádává již zaniklé společné jmění manželů, které zaniklo se zánikem manželství, a pokud by nařídil prodej věci, u něž nemůžeme s jistotou očekávat, že nastane a získá se výtěžek, který pak bude rozdělen mezi bývalé manžele, nastala by právní nejistota a nemohlo by tedy dojít k vypořádání, jež musí být provedeno na základě zákona. Tento případ můžeme porovnat se spoluvlastnictvím, kde lze nařídít prodej společné věci a pokud k prodeji nedojde,

¹⁰⁸ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 59

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

¹¹¹ Tamtéž

spoluvlastnictví trvá dále.¹¹² Ale u společného jmění manželů nemůže nic trvat dále, protože ono již zaniklo se zánikem manželství. Soud tedy může pouze rozdělit nebo přikázat.

V soudní praxi se v řízeních o vypořádání společného jmění manželů uplatňuje zásada, aby byly pokud možno (zvláště s ohledem na dobu uplynulou od rozvodu manželství či oddělené bydlení manželů) věci přikázány tomu z účastníků, který je má či naposledy měl v držení a u něhož došlo k amortizaci.¹¹³ V podstatě se ponechá např. auto tomu, kdo s ním vozí děti do školy a využívá ho každý den, nebo kávovar tomu, kdo si na něm pravidelně vaří kávu a má ho u sebe.

Co se týče stanovení ceny neboli její výše, soud tedy může překročit návrh účastníků. Jak jsem již uvedla výše, ohledně stanovení tržní ceny věcí se vypracovávají posudky. Posudky nechá vypracovat soud (§ 127 OSŘ), ale účastník řízení může předložit svůj znalecký posudek, který musí splňovat podmínky § 127a OSŘ.

Soudní rozhodnutí můžeme rozdělit na výrok a odůvodnění. Ve výroku rozsudku je zachycen obsah rozhodnutí, který je předurčen ve sporném řízení žalobou, kde žalobce uvádí v petitu nárok vůči žalovanému.¹¹⁴ Ve výroku tedy bude vysloven obsah rozhodnutí¹¹⁵ a bude zde vylíčeno, komu která věc připadne do jeho vlastnictví nebo která věc se stane věcí v podílovém spoluvlastnictví. Bude uveden seznam věcí, jež případnou manželovi podávajícímu návrh, a seznam věcí, které případnou druhému manželovi. Uvedu ilustrační příklad, ze zaniklého společného jmění účastníků se přikazují do výlučného vlastnictví žalobce věci: televizor zn. Hitachi za 3500 Kč, lednice zn. Beko za 6000 Kč, do výlučného vlastnictví žalovaného se přikazují věci: automatická pračka zn. Zanussi za 8000 Kč.¹¹⁶ Bude zde rovněž uvedeno, kdo komu co má vydat a do jaké lhůty¹¹⁷, např.: žalovaný je povinen zaplatit žalobci na vyrovnání jeho podílu částku 20 000 Kč a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.¹¹⁸

Dané věci je potřeba náležitě identifikovat, aby bylo jasné, o kterou věc jde a aby nebyla zaměnitelná s jinou věcí stejného druhu. Identifikace je důležitá z hlediska výkonu

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

¹¹³ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 60

¹¹⁴ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 308

¹¹⁵ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 311

¹¹⁶ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 130

¹¹⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 174

¹¹⁸ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 130

rozhodnutí, kdy povinný k vydání věci věc dobrovolně nevydá, pak se může oprávněný obrátit na soud nebo exekutora, aby identifikovanou věc odebral od povinného. Identifikace věci je zapotřebí i v případě, kdy danou věc nemá v držení druhý manžel, protože není-li taková věc v jeho moci, může oprávněný být zmocněn věc si vindikovat od té osoby, která mu ji zadržuje.¹¹⁹

Popis věci by měl být vyčerpávající nebo alespoň obsahovat ty nejdůležitější znaky dané věci, aby se nemohly shodovat s jinou podobnou věcí. Je tedy dobré v návrhu popsat danou věc co možná nejvíce, barvu, značku, výrobní číslo, z čeho se skládá, případně jaké má poškození atd. Např.: televizor zn. Grundig výrobní číslo 262815, v ceně 1800 Kč nebo obývací stěna zn. Ramona, provedení mahagon, sestávající se z osmi zasklených skříněk¹²⁰ Slovy ovšem nelze vždy danou věc popsat do detailu tak, aby to vyvolalo u všech představu stejné nezaměnitelné věci, proto se počítá s tím, že oprávněný sám ještě pomůže při odebrání upřesněním a poznáním.¹²¹ Podle mého názoru ale nejde na upřesnění a poznání věci samotným oprávněným klást tak veliký důraz, protože oprávněný může klamat a označit při poznávání jinou věc, na níž se bude hodit skromná identifikace uvedená v rozsudku týkajícího se vypořádání společného jmění manželů.

V odůvodnění podle § 157 odst. 2 OSŘ by měl soud jasně vyložit, které skutečnosti má prokázány a které nikoli, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a kterými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, a proč neprovedl další důkazy. Povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit odpovídá ústavně zaručenému právu na spravedlivý proces.¹²² Účastníkovi by mělo být z rozhodnutí jasné, jak soud rozhodl a hlavně proč tak rozhodl a z čeho jeho rozhodnutí vychází a o které názory se opírá. Také je v odůvodnění uveden rozsah vypořádané masy majetku s ohledem na návrh účastníků, dále cena jednotlivých předmětů, které pohledávky a závazky se stávají předmětem vypořádání, jaká je cena vypořádaného majetku, jak se určují podíly obou účastníků, jaké věci kdo má ve své moci a musí být zdůvodněno na základě zjištěných okolností, proč se soud rozhodl pro řešení uvedená ve výroku.¹²³ Z odůvodnění musí být jednoznačně zřejmé, jak soud došel k částce, kterou je povinen jeden z účastníků zaplatit na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví druhému

¹¹⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 173

¹²⁰ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech tří stupňů v občanském soudním řízení ve věcech: občanskoprávních, obchodních včetně insolvenčního zákona, rodinných, pracovních, dědických, exekučních, správních*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 235

¹²¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 173

¹²² HRNČIŘÍK, Vít In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 550

¹²³ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 175

účastníku, a výpočet této částky má být natolik přehledný, aby se kdokoliv mohl přesvědčit o jeho správnosti.¹²⁴

2.7.1. Rozhodnutí o leasingu

Stále se objevují případy, kdy soud vypořádá vztah z leasingu¹²⁵ stejně, jako by vypořádal vlastnické právo k jeho předmětu, a proto vyjde tedy z obecné ceny vozidla a tu jako aktivum přidá na stranu toho, kdo bude pokračovat v leasingu.¹²⁶ Takovýto postup nelze chápat jako správný, protože součástí společného jmění není předmět daného leasingu, ale samotný závazek vyplývající z leasingové smlouvy. Mohlo by se zdát, že součástí společného jmění manželů je předmět leasingové smlouvy, ovšem není tomu tak, nebude to např. automobil, ale pouze možnost tento automobil užívat na základě dané leasingové smlouvy. Z leasingové smlouvy tedy vznikají práva a povinnosti stranám smlouvy a tento vztah je součástí společného jmění manželů, pokud závazek splňuje podmínky § 710 ObčZ.¹²⁷

Leasing lze vypořádat jen na návrh. Manželé mohou navrhnout způsob, kterým ale soud není vázán. Leasing v podstatě představuje určité majetkové právo spočívající v tom, že osoba může např. věc užívat, aniž by byla jeho vlastnictvím. Toto právo se tedy musí vypořádat, musí mu být stanovena cena, na níž se manželé mohou dohodnout. Pokud se nedohodnou, stanoví cenu práva znalec (§ 127 OSŘ) vycházející z ceny dosažené při převodu obdobného leasingu v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni, k němuž je třeba ocenění provést.¹²⁸ Soud může rozhodnout, že příjemcem leasingu bude pouze jeden z manželů, ale oba budou zavázáni z leasingového závazku nebo se budou na leasingovém vztahu podílet rovným dílem, tedy platit rovným dílem leasingové splátky a rovným dílem časem nabydou předmět onoho leasingu.¹²⁹

2.7.2. Rozhodnutí o bytu či domu ve společném jmění manželů

Ohledně bytu či domu ve společném jmění manželů bude rozhodovat soud, manželé sice mohou navrhnout způsob vypořádání, kterým není soud opět vázán a může rozhodnout jinak. Soud tedy může byt či dům ve společném jmění manželů přikázat jednomu z nich nebo ho rozdělit mezi bývalé manžele tak, že ho bývalí manželé budou nadále vlastnit v podílovém

¹²⁴ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 60

¹²⁵ Je to prostředek umožňující užívání věcí či práv, které jsou ve vlastnictví jiného subjektu, a to na nezbytně nutnou dobu.

¹²⁶ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 232

¹²⁷ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 231

¹²⁸ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 233

¹²⁹ FARSKÁ, Petra a kol. *Finanční leasing v právní praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 108

spoluvlastnictví, je to patrné z Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích z 22. 8. 1969, 4 Co 313/69, kdy rodinný domek náležející do společného jmění manželů může být podle okolností konkrétního případu (mj. se zřetelem na vyjádření účastníků) vypořádáno, byť jistě výjimečně, i tím způsobem, že soud přikáže rodinný domek do podílového spoluvlastnictví účastníků.

Bydlí-li manžel s druhým manželem jako příslušník jeho domácnosti, tak při vypořádání soud vysloví povinnost se vystěhovat tomu, kdo přestal být příslušníkem domácnosti. Ilustračním příkladem je situace, kdy manželé bydlí v bytě, který je součástí domu, jenž je ve výlučném vlastnictví druhého z manželů, nebo to může být služební byt či se může jednat o případ, kdy manželé bydlí v domě rodičů jednoho z manželů.¹³⁰

2.7.3. Rozhodování o členském podílu v bytovém družstvu

Do vypořádání společného jmění spadá majetková hodnota členského podílu v bytovém družstvu, musí být tedy v určitém okamžiku nějakým způsobem oceněn. Ovšem ohledně doby rozhodné pro ocenění panovaly protichůdné názory. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 1971, sp. zn. 2 Cz 12/71 přihlížel k okamžiku zániku SJM, naproti tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2244/99 považoval za rozhodný okamžik zániku společného členství rozvedených manželů v družstvu. Jasný názor nastolil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008 uvádějící, že rozhodnou dobou pro ocenění členského podílu je zánik společného nájmu družstevního bytu a společného členství rozvedených manželů v družstvu. Při stanovení majetkové hodnoty členského podílu vycházíme z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000 říkajícího, že nelze vycházet ze zůstatkové hodnoty členského podílu ani z hodnoty vypořádacího podílu, nýbrž jde o hodnotu, jejíž cena se pro účely uvedeného řízení stanoví cenou obvyklou, tj. cenou, kterou by bylo možno za převod členského podílu v rozhodné době a místě dosáhnout.

Při vypořádání členského podílu v bytovém družstvu soud jednak určí, kdo nadále zůstane výlučným členem bytového družstva, jednak druhému z bývalých manželů přiměřenou náhradu, protože ten z bývalých manželů, který se nestal členem bytového družstva, získává oproti druhému z bývalých manželů právo na přiměřenou náhradu.

¹³⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. s. 164

3. Vypořádání společného jmění v pozůstalostním řízení

Zákonný důvod pro zánik manželství, a tím pádem i společného jmění manželů je smrt jednoho z manželů. Musíme ovšem rozlišovat zda zemřel manžel za trvání manželství nebo situaci, kdy zemře jeden z rozvedených manželů v době, kdy ještě není vypořádáno společné jmění manželů.

Pozůstalostní řízení se řídí zákonem o zvláštních řízeních soudních. Účastníky vypořádání společného jmění manželů v rámci pozůstalostního řízení jsou pozůstalý manžel a dědicové. Pozůstalý manžel je účastníkem pozůstalostního řízení podle § 111 ZŘS a pokud není povolán k dědictví, tak z důvodu vypořádání společného jmění manželů. Dědicové jsou účastníky vypořádání společného jmění manželů v rámci pozůstalostního řízení, protože se stali právními nástupci zůstavitele. Rozvedený manžel není účastníkem pozůstalostního řízení (viz níže).

Ustanovení § 764 odst. 1 ObčZ stanovuje, že zanikne-li manželství smrtí, budou se majetková práva a povinnosti posuzovat v rámci dědického řízení a to podle majetkového režimu, který mezi manželi existoval, popřípadě se bude řídit pokyny zemřelého manžela, které učinil pro případ smrti. Za situace, kdy zemře manžel za trvání manželství, bude vypořádáno podle § 162 ZŘS. V pozůstalostním řízení je třeba zjistit rozsah zůstavitelova majetku a majetkových práv a dluhů, a dokud nebude společné jmění manželů, které měl zůstavitel a pozůstalý manžel, vypořádáno, nemůže pozůstalostní řízení skončit, protože by nebyl zjištěn zůstavitelův majetek a dluhy.¹³¹ Soud bude postupovat z úřední povinnosti a použije i výsledky účastníků (viz § 131 OSŘ), zejména výsledky pozůstalého manžela. První představu o rozsahu společného jmění manželů si soud učiní při provádění předběžných šetření (viz § 139 - § 152 ZŘS).¹³² Dále soud může vznést dotaz do systémů vedených podle právních předpisů, jako je Katastr nemovitostí České republiky nebo Centrální depozitáře cenných papírů apod. Důležitou součástí šetření v rámci řízení o pozůstalosti je zjišťování, zda bylo společné jmění manželů zůstavitele a pozůstalého manžela nějakým způsobem modifikováno. Toto zjišťování provádí soud z úřední povinnosti dotazem do Evidence listin o manželském majetkovém režimu¹³³, který vede Notářská komora České republiky.¹³⁴ Soud poté na základě svých zjištění, provedených v rámci předběžného šetření, sestaví seznam aktiv a pasiv náležejících do společného jmění manželů.

¹³¹ KLIČKA, Ondřej. Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu manželství a dědické řízení. *Ad Notam*, 2006, č. 6, s. 176

¹³² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 256

¹³³ V této evidenci jsou evidovány jak smlouvy o manželském majetkovém režimu, tak i rozhodnutí soudu o jeho změnách.

¹³⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 256

ZŘS v ustanovení § 162 odst. 1 ukládá pokyny soudnímu komisaři, jak má postupovat. Nejprve by měl stanovit obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela ke dni smrti zůstavitele. Oceňování majetku náležejícího do společného jmění manželů se bude provádět podle pravidel uvedených v § 181 ZŘS. Soud může vycházet ze společného prohlášení dědiců a pozůstalého manžela nebo z ocenění provedené tím, kdo spravuje pozůstalost, nebo použije znalecký posudek (viz § 127 OSŘ).

Ustanovení § 162 ZŘS umožňuje dvě varianty vypořádání společného jmění manželů v rámci pozůstalostního řízení, a to dohodu mezi dědici a pozůstalým manželem nebo soud usnesením rozhodne, který majetek patří do pozůstalostního jmění a který majetek patří pozůstalému manželovi. V druhém případě jde o autoritativní rozhodnutí¹³⁵, ale i co se týče dohody, hraje soud důležitou roli. Podle zákona je důležitá jeho ingerence, protože on dohodu mezi pozůstalým manželem a dědici schvaluje, pokud tato dohoda splňuje zákonem stanovené podmínky.

3.1. Vypořádání dohodou

Pokud je uzavřena dohoda mezi pozůstalým manželem a dědici, musí být podle zákona v souladu se zákonem a dále pokyny zůstavitele. Pokyny zůstavitele se budou týkat majetku, který je ve společném jmění manželů, a na základě zůstavitelovi vůle má připadnout jednomu z dědiců nebo jako odkaz odkazovníkovi. Otázkou zůstává, zda je možné o takovém majetku dohodu uzavřít či nikoliv. Může vůbec zůstavitel rozhodnout o majetku, který je ve společném jmění manželů, jako o celku a určit, kdo má tento majetek zdědit nebo komu ho odkáže. Dohoda by měla náležitě zohlednit projevenou vůli zemřelého manžela.¹³⁶ Co bychom si měli ale představit pod pojmem náležitě. Myslím, že o tomto majetku by se dědicové a pozůstalý manžel měli dohodnout, a to tak, že pozůstalý manžel bude souhlasit s tím, že do pozůstalostního jmění připadne tento majetek jako celek, a tím se splní vůle zůstavitele v celé šíři, a dědicové by se měli s pozůstalým manželem dohodnout tak, že mu polovinu hodnoty majetku ze společného jmění nahradí v penězích.¹³⁷ Nebo by se měla do pozůstalostního jmění připadnout polovina tohoto majetku, aby se splnila vůle zůstavitele alespoň částečně a byla tak splněna zákonná podmínka. Zároveň si myslím, že by to bylo spravedlivé pro obě strany, protože zůstavitel nemá právo rozhodovat o majetku náležejícím do společného jmění manželů jako o celku jen proto, že umřel dříve.

¹³⁵ ŠEŠINA, Martin. Vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2014, č. 3, s. 3

¹³⁶ PSUTKA, Jindřich In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 302

¹³⁷ TLAŠKOVÁ, Šárka In *Svoboda, K (ed). Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 326

Martin Šešina ve svém článku Vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti uvádí, že dohoda nesmí být dále v rozporu se zájmy nepominutelných dědiců, se zájmy osob, které nejsou plně svéprávné, a nesmí být v rozporu také se zájmy věřitelů (§ 737 ObčZ). Pokud by dohoda byla v rozporu s výše uvedenými podmínkami, soud ji neschválí a rozhodne sám.¹³⁸

Zajímavá situace nastává ve chvíli, kdy zemřou oba manželé. Zákon počítá s dohodou pozůstalého manžela s dědici (§ 162 ZŘS), ale nikde není psáno o dohodě pouze mezi dědici. V tomto případě tedy přichází v úvahu pouze vypořádání společného jmění v rámci pozůstalostního řízení soudním rozhodnutím.

3.2. Vypořádání soudem

Rozhodnutí soudu o vypořádání společného jmění v rámci pozůstalostního řízení nám upravuje § 162 odst. 2 ZŘS, a to v situaci, kdy se dědicové a pozůstalý manžel nedohodnou, a dále v situaci, kdy dohoda mezi výše zmíněnými je v rozporu s podmínkami uvedenými zákonem (viz úmrtí obou manželů). Soud se řídí zásadami uvedenými v občanském zákoně (§ 742) s výjimkou § 742 odst. 1 písm. c) ObčZ (tedy s výjimkou toho, že každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek), což zjednoduší situaci, protože se soudní komisař nebude muset zabývat zkoumáním, kolik který z manželů ze svého výlučného majetku vložil do majetku společného.¹³⁹ Soud rozhodne, který majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi. Soud by především měl usilovat o takové uspořádání, aby se do pozůstalosti dostala vždy konkrétní součást zaniklého společného jmění manželů jako celek.¹⁴⁰ Pokud to nelze splnit, přikáže se ideální podíl na součástech společného jmění manželů. V podstatě jedna polovina na všech věcech připadne manželovi a druhá do dědictví, pokud zásady uvedené v § 742 ObčZ nepovedou k jinému vypořádání, jež musí být odůvodněno.¹⁴¹

Společné dluhy manželů se v rámci vypořádání společného jmění vypořádávat nebudou, a to kvůli věřitelům, protože nejsou účastníky řízení o pozůstalosti.¹⁴² Pozůstalý

¹³⁸ TLAŠKOVÁ, Šárka In Svoboda, K (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 326

¹³⁹ TLAŠKOVÁ, Šárka In Svoboda, K (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 327

¹⁴⁰ PSUTKA, Jindřich In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 302

¹⁴¹ TLAŠKOVÁ, Šárka In Svoboda, K (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 327

¹⁴² TLAŠKOVÁ, Šárka In Svoboda, K (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 327

manžel a dědicové mohou o dlužích uzavřít dohodu, která by byla schválena soudem, ale bude mít účinky jen mezi dědici a pozůstalým manželem (§ 737 ObčZ). Podle Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2436/2011 dluhy zůstavitele tvoří pasiva dědictví bez ohledu na to, zda patří do společného jmění zůstavitele a jeho manžela a zda, popřípadě jak byly tyto dluhy (závazky) vypořádány mezi manželem zůstavitele a zůstavitelovými dědici.

Podle § 162 odst. 2 ZŘS soud vydává usnesení. Může být vydáno samostatně nebo podle § 184 odst. 2 ZŘS může být součástí konečného usnesení vydaného v rámci pozůstalostního řízení. V usnesení se uvede obvyklá cena majetku, dále který majetek patří do pozůstalostního jmění a který pozůstalému manželovi. Usnesení o vypořádání společného jmění je závazné jen pro účastníky řízení, jejichž práv a povinností se dotýká, kdo nebyl účastníkem řízení v době vydání usnesení o vypořádání společného jmění, není tímto usnesením vázán a svých práv k pozůstalosti se může domáhat žalobou v občanském soudním řízení.¹⁴³ Soud nebude v usnesení přihlížet ke spornému majetku (viz § 162 odst. 2 poslední věta ZŘS). Může nastat případ, že se objeví dosud nevypořádaný majetek, potom soud tento majetek dodatečně vypořádá (§ 162 odst. 3 ZŘS) a vychází přitom z původního usnesení.

3.3. Právo na vypořádání

Právo na vypořádání podle § 163 ZŘS vzniká za situace, kdy se manželé již rozvedli, ale stále nebylo vypořádáno společné jmění manželů a jeden z nich zemře. Nebyla uzavřena dohoda a ani jeden z rozvedených manželů nepodal návrh na soud, aby rozhodl o vypořádání společného jmění manželů. Rozvedený manžel není účastníkem řízení o pozůstalosti a soud v řízení o pozůstalosti neprovádí vypořádání nevypořádaného společného jmění zůstavitele s rozvedeným manželem.¹⁴⁴ V tomto případě je důležitá lhůta, která uběhla od právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu, jak uvádí zákon. Pokud do dne úmrtí uplynuly tři roky od zániku manželství, aniž by v této lhůtě došlo k vypořádání společného jmění nebo k podání návrhu na jeho vypořádání u soudu, zařadí soud v řízení o pozůstalosti ze společného jmění rozvedených manželů do aktiv a pasiv dědictví to, co podle domněnky (§ 741 ObčZ) náleží ze společného jmění manželů zůstaviteli.¹⁴⁵ Pokud ovšem lhůta tří let neuplynula, soud zjišťuje, co ze společného jmění manželů, které nebylo ještě vypořádáno, patří zůstaviteli. Je to důležité ke správnému sestavení soupisu aktiv a pasiv. Soud ale nerozhoduje o jednotlivých

¹⁴³ TLAŠKOVÁ, Šárka In *Svoboda, K (ed). Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 329

¹⁴⁴ TLAŠKOVÁ, Šárka In *Svoboda, K (ed). Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 330

¹⁴⁵ TLAŠKOVÁ, Šárka In *Svoboda, K (ed). Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 237

věcech, zařadí pouze v řízení o pozůstalosti do aktiv a pasiv pozůstalosti „podíl zůstavitele z dosud nevypořádaného společného jmění manželů s rozvedeným manželem“, a to v ceně, která odpovídá příslušnému podílu zůstavitele ve smyslu § 741 ObčZ na společném majetku (příp. i dluhu).¹⁴⁶ Myslím, že to není předmětem řízení o pozůstalosti rozhodnout, které konkrétní věci z nevypořádaného společného jmění manželů patří do pozůstalosti. Tato otázka bude řešena mimo pozůstalostní řízení způsobem, že se dědici dohodnou s bývalým manželem nebo to rozhodne soud v řízení mimo pozůstalostní řízení nebo nastoupí právní domněnka (§ 741 ObčZ).¹⁴⁷ V řízení o pozůstalosti není vydáno žádné rozhodnutí o zařazení do aktiv a pasiv, které by měnilo, zakládalo nebo rušilo práva a povinnosti rozvedeného manžela. Soud pouze na základě svých zjištění zařadí do aktiv a pasiv to co patří zůstaviteli, a proto rozvedený manžel může své právo hájit podáním žaloby např. na určení toho, že je vlastníkem věcí zařazených do aktiv a pasiv pozůstalostního jmění.

Pokud byl ve lhůtě tří let od zániku manželství podán návrh na vypořádání společného jmění manželů a jeden z manželů zemřel, tak soud projednávající pozůstalost řízení zastaví a vyčká rozhodnutí, podle něhož do aktiv a pasiv pozůstalosti zařadí majetek, jenž byl ze společného jmění manželů přikázán zůstaviteli.¹⁴⁸ Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 1977, sp. zn. 4 Cz 24/77, dále pokud nebylo za života zůstavitele zahájeno řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu, není zákonného podkladu pro toto řízení a nelze podat návrh na zahájení řízení proti dědicům zůstavitele. S tímto názorem se ztotožňuji. Podle mého názoru společné jmění manželů vzniká pouze mezi manželi a právo na vypořádání mají zase jen bývalí manželé. Jako nelze, aby společné jmění vzniklo mezi jedním z manželů a jinou osobou tak nelze ani podat návrh jedním z manželů proti jiné osobě.

¹⁴⁶ TLAŠKOVÁ, Šárka In *Svoboda, K (ed). Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 237

¹⁴⁷ PSUTKA, Jindřich In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 306

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 1977, sp. zn. 4 Cz 24/77

Závěr

Vypořádání společného jmění manželů je rozsáhlá a zajímavá oblast, která je neustále aktuální vzhledem k rozvodovosti v České republice. V řízení o vypořádání společného jmění manželů se objevují specifické procesní aspekty, které se v průběhu let vyvíjely a měnily, což je patrné z judikatury. Mnohé problémy v řízení o vypořádání společného jmění manželů řeší pouze soudní praxe, protože zákon je v některých případech stručný. I přesto, že novela občanského zákona a občanského soudního řádu přinesla změny odrážející dosavadní soudní praxi, i nadále bude zapotřebí soudního rozhodování, které bude flexibilně reagovat na nově vzniklé případy a situace, na které zákon nedokáže reagovat.

K vypořádání dochází po zániku společného jmění manželů a to likvidací společných práv a povinností. Společné jmění manželů zaniká zároveň se zánikem manželství, které zaniká ze zákonných důvodů. Vypořádat lze třemi způsoby a to dohodu, soudem a nastoupením právní domněnky. Dle mého názoru vypořádání u soudu je posílení právní jistoty bývalých manželů, pokud se nedokážou dohodnout a zároveň nechtějí čekat na uplynutí tříleté lhůty, která je zapotřebí k nastoupení zákonné právní domněnky. Může se tak kterýkoliv z manželů obrátit na soud a žádat, aby soud rozhodl o tom, že to co bylo dříve ve společném jmění manželů, se nyní přikazuje do výlučného vlastnictví jednoho z bývalých manželů nebo se rozděluje mezi žalobce a žalovaného.

Řízení o vypořádání společného jmění manželů má mnoho specifík. Jedním z nich je, že řízení je tzv. iudicium duplex, se kterým souvisí mnoho procesních aspektů. Podstatné je, že oba manželé mají postavení jak navrhovatele, tak i postavení odpůrce. To se odráží v tom, že jakmile podá jeden z bývalých manželů žalobu, tak druhý již tuto žalobu podat nemůže, ale je to vykompenzováno tím, že navrhovatel nemůže svůj návrh vzít zpět bez souhlasu druhé strany. S tímto specifíkem souvisí náhrada nákladů řízení, kdy Ústavní soud sjednotil judikaturu a nastolil jasné stanovisko řešení této situace a to, že platí zásada úspěchu ve věci, ale lze v odůvodněných případech použít § 143 OSŘ, kdy žalovaný pokud nezavdal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení, má právo na náhradu nákladů.

Důležitým faktem je, že došlo k posunu ohledně předmětu řízení. Účastníci již nemusí učinit předmětem veškerý majetek spadající do společného jmění manželů. Mohou se o části dohodnout nebo vyčkat na uplynutí tří leté zákonné lhůty pro nastoupení právní domněnky. Soud by neměl tedy vyhledávat další majetek spadající do společného jmění manželů, je vázán návrhem ohledně předmětu řízení. Soud však není vázán ve způsobu vypořádání, ale může jen přikázat do výlučného vlastnictví jednoho z bývalých manželů nebo danou věc rozdělit. Nemůže nařídít prodej. Pokud se o dalším majetku, který patří do společného jmění

manželů, dozví, musí se dotázat účastníků, zda chtějí tento další majetek učinit součástí předmětu řízení. Pokud ovšem zjistí, že některý majetek, který je součástí předmětu řízení, nespadá do společného jmění manželů, žalobu v této části zamítne.

Soudy ve svém rozhodnutí ve výroku určí komu, která věc připadne do jeho vlastnictví, nebo která věc se stane věcí v podílovém spoluvlastnictví. Důležitá je náležitá identifikace, aby bylo jasné, o kterou věc jde a aby nebyla zaměnitelná s jinou věcí stejného druhu. Soud musí své rozhodnutí odůvodnit. Účastníkovi by mělo být z rozhodnutí jasné, jak soud rozhodl a hlavně proč tak rozhodl a z čeho jeho rozhodnutí vychází a o jaké názory se opírá.

Pokud bych měla svoji práci shrnout, musím podotknout, že řízení o vypořádání společného jmění manželů je v některých aspektech velice pozoruhodné a podle mého názoru je stále se vyvíjející, neboť mohou nastat nejrůznější případy.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace, monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexandr J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s.

BIČOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 200 s.

DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2004. 263 s.

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. 296 s.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody: Praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. 1. vydání. Praha: LINDE s.r.o., 2002. 104 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. 315 s.

FARSKÁ, Petra a kol. *Finanční leasing v právní praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 248 s.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 260 s.

HAVLÍČEK, Karel (ed.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1. 4. 2014*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.

HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 98 s.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.

CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing spol. s.r.o., 2002. 106 s.

KRÁLÍK, Michal. *Uplatňování nároků z věcných práv a rozhodování o nich (vybrané procesně-právní a hmotněprávní souvislosti)*. Praha: Leges, 2011. 336 s.

NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. 194 s.

- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy občanského práva procesního*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 2011. 238 s.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 792 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 432 s.
- SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1398 s.
- SVOBODA, Karel (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 1054 s.
- SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2010. 312 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 377 s.
- ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Brno: Albatros Media a.s., 2014. 70 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. 336 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 362 s.
- ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech tří stupňů v občanském soudním řízení ve věcech: občanskoprávních, obchodních včetně insolvenčního zákona, rodinných, pracovních, dědických, exekučních, správních*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. 1150 s.
- ŠMOLKA, Petr, MACH, Jan. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o., 2008. 191 s.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. 1. vydání. Brno: Computer Press, a.s., 2006. 215 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací*. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. 621 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 565 s.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. §136 - §151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. 161 s.

Odborné články

KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM. *Soudní rozhledy*, 2012, roč. 18, č. 11-12, s. 383-390

ŠEŠINA, Martin. Vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2014, č. 3, s. 3

SVOBODA, Karel. Procesní nedůslednosti soudu (ve sporech o vypořádání společného jmění manželů). *Právní fórum*, 2007, č. 7, s. 259

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 1971, sp. zn. 2 Cz 12/71

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 1977, sp. zn. 4 Cz 24/77

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 1965, sp. zn. 4 Cz 94/95

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. 2 Cdon 2060/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 1998 sp. zn. 22 Cdo 1622/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999 sp. zn. 22 Cdo 305/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2244/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2004, sp.zn. 22 Cdo 1399/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 180/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3441/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3272/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1171/2002
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2263/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2004, sp. zn. 26 Cdo 1481/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2500/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1540/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2436/2011
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. R 42/1972
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1965, sp. zn. R 70/1965
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 09. 2011, sp. zn. I. ÚS. 1441/11
Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích z 22. 8. 1969, sp. zn. 4 Co 313/69
Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 5. 1988, sp. zn. 5 Co 391/88

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu. Zároveň se práce zabývá i obecným náhledem na společné jmění manželů a ve zkratce pohlíží na ostatní možnosti vypořádání společného jmění manželů. Práce je zpracována s ohledem na novelizaci občanského zákoníku a občanského soudního řádu.

Cílem práce je rozebrat řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu z hlediska procesně právního, nastínit průběh daného řízení a zabývat se důležitými procesními aspekty.

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole práce vymezuje pojem společného jmění manželů, okolnosti vedoucí k vypořádání a na to navazuje náhled na jednotlivé způsoby vypořádání. Druhá kapitola je stěžejní v rámci celé práce, přináší pohled na průběh řízení o vypořádání společného jmění manželů. Kapitola se zaměřuje na řízení u soudu od podání žaloby až po rozhodnutí a odráží specifikum řízení o vypořádání společného jmění manželů, které spočívá v iudicium duplex. Tato kapitola rozebírá procesní aspekty, které jsou pro toto řízení důležité a stěžejní.

V poslední kapitole je krátká zmínka o specifickém případě, a to vypořádání společného jmění manželů v pozůstalostním řízení s ohledem na novou právní úpravu.

The thesis discusses the marital property settlement proceedings in court. At the same time, it deals with the general definition of the marital property and takes a brief look at other options of the marital property settlement, taking account of the amended Civil Code and the Code of Civil Procedure.

The aim of the thesis is to analyse the procedural aspects of the divorce property settlement proceedings in court, outline the course of the proceedings and highlight important aspects of the process.

The thesis is divided into three chapters. The first chapter defines the concept of marital property, circumstances leading to a settlement, followed by an overview of individual ways of settlement. The second chapter is pivotal to the thesis, offering insights into the conduct of the marital property settlement. It observes the court proceedings from bringing an action to making the final decision and reflects the iudicium duplex (twofold judicial proceedings) - a specific feature of the marital property settlement proceedings. It also discusses procedural aspects vital for the proceedings.

The last chapter makes brief mention of a specific case of a marital property settlement in probate proceedings with regard to new legislation.

Klíčová slova

Společné jmění manželů – vypořádání společného jmění manželů – řízení před soudem – iudicium duplex – pozůstalostní řízení

the marital property - the marital property settlement - the court proceedings – iudicium duplex - probate proceedings